

Monitor social

NR.6 NOIEMBRIE 2010

ABANDONUL COPILULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ACTORI, SOLUȚII ȘI LACUNE

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Viorica Antonov

Tatiana Gamanji

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

MONITOR SOCIAL

ABANDONUL COPILULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ACTORI, SOLUȚII ȘI LACUNE

Nr. 6

Viorica Antonov
Tatiana Gamanji

Chișinău 2010

www.viitorul.org

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiative publice, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

str. Iacob Hâncu 10/1, Chișinău
MD-2005 Republica Moldova
373 / 22 221844 tel
373 / 22 245714 fax
office@viitorul.org
www.viitorul.org

Fundația Friedrich Ebert (FES) este o fundație politică, social-democrată germană scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterei publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății.

Cu Republica Moldova, Fundația Friedrich Ebert și-a început colaborarea în anul 1994 prin intermediul Biroului Regional de la Kiev, iar din octombrie 2002, la Chișinău activează un birou permanent al Fundației.
Tel.: (373 22) 885830
E-mail: fes@fes.md

**Monitorul Social apare cu sprijinul Fundației Friedrich Ebert.
Coordonator Ediție: Olesia Cruc**

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Nici Administrația IDIS „Viitorul” și nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Laura Bohanțov - laura.bohantov@viitorul.org.

Adresa de contact:
Chișinău, Iacob Hâncu 10/1, 2004, Republica Moldova
Telefon: (373-22) 21 09 32
Fax: (373-22) 24 57 14
www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

SUMAR:

Introducere	6
I. Familia și abandonul copiilor	7
Dreptul copilului la familie	7
Rolul familiei în educația și dezvoltarea copiilor	8
Protecția familiei și a copilului	9
Abandonul copiilor.....	14
II. Forme alternative de protecție a copiilor abandonați.....	16
Adopția.....	20
Procedura adopției internaționale	26
Opinia publică.....	28
Platforma de comentarii	32
Avocatul parlamentar	35
Concluzii și recomandări	37
Referințe.....	39

INTRODUCERE

În opinia noastră analiza subiectului abandonului copilului și adopției nu poate fi integră dacă nu se ia în calcul analiza rolului și importanței familiei în societate. Instituția familiei a suferit unele schimbări odată cu apariția societății industriale. Societatea a deviat de la normele tradiționale de percepere și consolidare a unei familii, adaptându-se și acționând în concordanță cu cerințele timpului. Rolul familiei a rămas același, de instituție fundamentală în societate și temei de educație a copilului. Însă, acest rol a devenit aproape decorativ pentru mai multe cupluri. Rigoarea independenței economice și dorința de a fi bine instruit pentru a obține un loc de muncă bine plătit a condus, practic, la diminuarea rolului familiei în societate și la eclipsarea rolului primordial al femeii

de a reproduce. Pe de altă parte, nivelul înalt de sărăcie, dar și migrația populației a condus la creșterea numărului copiilor abandonați în orfelinatele din țară.

În ultimii ani, în Republica Moldova au avut loc unele progrese în domeniul protecției drepturilor copilului și a familiei: a fost creat serviciul de asistență socială comunitară, au fost dezvoltate servicii pentru copiii aflați în dificultate. În ciuda acestor realizări relevante, Republica Moldova continuă să se confrunte cu problema abandonului copiilor. În aceste circumstanțe, această ediție a Monitorul Social vine cu o sinteză a situației instituției familiei, abandonului copiilor și a modalităților de adopție aplicate în R. Moldova, valorificând simultan rolul familiei în societate.

I: FAMILIA ȘI ABANDONUL COPIILOR

Dreptul copilului la familie

Fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu aceștia, cu excepția cazurilor în care despărțirea de un părinte sau de ambii părinți este necesară în interesul copilului.¹ Copilul are dreptul la o familie în care el să poată fi iubit, să fie sub protecție părintească, să i se asigure bunăstarea.² Deși în Republica Moldova există copii abandonati și rămași fără ocrotirea părintească, barierele birocratice existente în procedura de adopție a copilului reduc din șansele acestuia de a avea o familie până la împlinirea vârstei de majorat. Un alt impediment în dezvoltarea adopției în Republica Moldova este și starea financiară necorespunzătoare a potențialilor adoptatori cu cerințele necesare a fi îndeplinite pentru procedura de adopție. Or, una din condițiile de bază pentru atestarea adoptatorilor este ca aceștia să dispună de garanțiile morale și materiale necesare care să le permită să îngrijească copilul - un lucru firesc, de altfel. Aici merită a fi menționat faptul că cheltuielile de consum lunare pentru o persoană au constituit în mediu 1 364 lei în 2010, iar minimul de existență pentru copii a fost în medie de 1 232 lei. În timp ce salariul mediu lunar al unui lucrător din economia națională a

fost de 2 923,8 lei (ianuarie – noiembrie 2010).

Pe de altă parte, sunt stabilite *indemnizații pentru fiecare copil înfiat în mărime de 500 lei lunar. Pentru fiecare copil orfan și rămas fără îngrijirea părintească, luat sub tutelă (curatelă) - 500 lei lunar. Indemnizațiile se stabilesc fără luarea în considerare a pensiilor și altor indemnizații pe care le primește minorul. De asemenea, este stabilit ajutor material pentru îmbrăcăminte, încălțăminte și inventar moale la începutul anului de studii în valoare de 3000 lei și ajutor material la sfârșitul anului de studii în valoare de 1000 lei.*³ Cu toate acestea, procedura de stabilire a plății indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă este dificilă, deoarece, în conformitate cu legislația în vigoare⁴, se efectuează de către administrațiile publice locale (primăriile orașelor sau municipiilor, satelor sau comunelor și Comitetul executiv al unității teritoriale autonome Găgăuzia (Gagauz-Yeri) din bugetele unităților administrativ-teritoriale respective, care nu sunt, după cum se știe, atât de eficace gestionate, fiind absent principiul subsidiarității și delegarea funcțiilor la nivel local. De regulă, birocrăția predomină. Respectiv, adopția și tutela asupra unui copil devine nu doar o responsabilitate pentru părinții adoptatori și cei tutelari, ci o sarcină economică și o dificultate birocratică pentru aceștia, ce servește în fond drept motiv de a nu adopta un copil.

Instituția familiei ar trebui să-și mențină

1 Art. 16, Legea privind drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.94, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.13/127 din 02.03.1995

2 Art. 3, 8, 16, 19 al Convenției cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989.

3 Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 581 din 25 mai 2006 și Hotărârea Nr.1182 din 20.10.2008 cu privire la aprobarea modificărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului

4 Pct.10 al.(1)-(2) modificat prin HG 229 din 29.02.08, MO 45-46/04.03.08 art. 284

funcționalitatea și rezistență la orice schimbare și cerință a timpului. Însă, provocările economiei în tranziție și turbulențele social-economice fac tot mai dificilă această misiune.

Rolul familiei în educația și dezvoltarea copiilor

Familia este nucleul societății - primul loc unde valorile sunt învățate de copil și transmise din generație în generație. Copilul este parte a familiei și are tendința de a asimila tradițiile, obiceiurile, normele și istoria acesteia. Copilul se integrează mai ușor social și cultural în societate prin intermediul familiei sale, care este parte a societății și împărtășește anumite valori, norme și principii.

Educația și cultura joacă un rol important în viața unui copil. Acestea îl definesc pe copil ca personalitate, îl ajută să înțeleagă cum să-și trăiască viața, îl inspiră cum să se integreze în societate. Copilul devine o personalitate și doar prin educație corectă însușește și transmite valorile culturale, normele, principiile și tradițiile luate de la părinții săi. Exclusiv familia îi poate oferi unui copil un mediu cultural, social și sprijinul instructiv și spiritual de care acesta are nevoie pentru a-și consolida propriul drum în viață.

Educația, moștenirea culturală și integrarea socială a copilului prin instituția familiei este o sarcină foarte importantă pentru părinți atât naturali, cât și adoptivi. Dacă partea economică face familia să fie vulnerabilă în fața noilor provocări din societate, atunci doar existența unui set de norme, principii, valori culturale și spirituale valorificate în cadrul familiei o poate menține integră și o face rezistentă la încercări. Atunci

când ambele lipsesc, de regulă, instituția familiei are toate premisele să se dezmembreze, cel mai mult suferind copilul.

Dacă copilul este lăstarul educației, atunci familia este rădăcina educației. Copilul devine personalitate integrală în plan moral, intelectual, spiritual, afectiv-motivațional însușind valorile, principiile și normele în cadrul familiei și mediului social în care se dezvoltă. De aceea, exclusiv familia trebuie să asigure copilului un mediu sănătos de formare și dezvoltare. În lipsa unei familii, copilul se expune unui potențial risc de influență distructivă asupra personalității sale din partea societății.

Într-un raport recent elaborat de către EUROCHILD⁵ se arată că în ciuda tuturor formelor de îngrijire alternativă a copilului, familia este cea mai optimă cale de îngrijire și dezvoltare a copilului. În cele mai multe țări din UE, plasarea copilului într-o instituție este considerată ca o soluție de ultimă instanță după servicii de sprijin familial și de îngrijire a familiei. Cu toate acestea, numărul de copii din instituțiile rezidențiale este stabil sau în creștere în multe țări din UE. Acest lucru se întâmplă deoarece încă mai predomină un sistem de îngrijire a copilului bazat pe instituții mari. Această stare de lucruri este actuală și pentru R. Moldova. Însă, treptat trebuie orientată spre furnizarea unei game de servicii integrate, bazate pe familie și comunitate, cum ar fi plasamentul familial sau SOS Satele Copiilor ce oferă sprijin familiilor cu probleme. Astfel, instituționalizarea ar deveni ultima instanță, cunoscută de autoritățile de resort ca modalitate de plasament a copiilor. Acest efort ar încuraja promovarea instituției familiei în societate.

⁵ EUROCHILD, Children in alternative care - National Surveys-2nd Edition January 2010

Protecția familiei și a copilului

Pornind de la idea că dezvoltarea personalității copilului este rezultatul unui ansamblu de factori primordiali de ordin familial, școlar și comunitar, politicile de protecție a copilului și a familiei își regăsesc dezvoltarea, în primul rând, în asigurarea condițiilor instituționale și financiare pentru susținerea familiilor tinere, promovarea educației parentale și implicării tatălui în creșterea și educația copiilor. În aceeași ordine de idei, politicile sunt orientate spre susținerea familiei ca nucleu al societății, prin modernizarea și diversificarea serviciilor comunitare de tip familial în vederea prevenirii instituționalizării copilului și reducerii abandonului copiilor.

Republica Moldova a aderat la tratate internaționale privind protecția socială a mamei și a copilului:

- Convenția europeană asupra recunoașterii și executării deciziilor privind supravegherea copiilor și restabilirea supravegherii copiilor, adoptată la 20.05.1980 la Luxemburg;
- Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, adoptată la 20.06.1956 la New York (în vigoare din 23.08.2006);
- Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei, adoptată la 15.10.1975 la Strasbourg;
- Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 183 privind revizuirea Convenției (revizuită) asupra protecției maternității din 1952, adoptată la 15.06.2000 la Geneva;
- Acordul privind garanțiile drepturilor cetățenilor la primirea indemnizațiilor sociale, compensațiilor pentru familiile cu copii și a pensiilor alimentare, încheiat între statele membre ale CSI la 09.09.1994 la Moscova.

Susținerea familiilor tinere

O politică prioritară revine în acest sens susținerii familiilor tinere, cu venituri mici care activează în sectorul bugetar. La 18 iunie 2008, Guvernul a aprobat o Hotărâre prin care familiile tinere, membrii cărora au mai puțin de 30 de ani și activează în sectorul bugetar vor primi compensații unice pentru construcția locuinței. Prin această Hotărâre de Guvern se aprobă acordarea compensațiilor următoarelor tipuri de familii tinere din mediul rural în care unul sau ambii soți activează în sectorul bugetar, în sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală și sistemul public de asigurări sociale:

- familiile tinere cu 1 copil au dreptul la 30 mii lei;
- familiile cu 2 copii – 40 mii lei;
- familiile cu 3 și mai mulți - la o compensație unică de 50 mii de lei;
- familiile fără copii au dreptul la 300 de lei lunar.

Concomitent cu această Hotărâre, la 12 noiembrie 2008, Guvernul a aprobat Hotărârea nr.1259 cu privire la asigurarea cu locuință gratuită a tinerilor specialiști cu studii superioare și post-universitare de rezidențiat, repartizați și angajați în câmpul muncii în instituțiile publice (bugetare) din sectorul rural. În același timp, Parlamentul adoptă Legea cu privire la ipotecă (Nr. 142 din 26.06.2008, publicată în Monitorul Oficial 02.09.2008).

Idea unei astfel de politici constă în ocuparea locurilor de muncă bugetare din zonele rurale de către tineri specialiști, asigurându-i în același timp pe aceștia cu locuințe gratuite, dar și creșterea natalității. Aceste case devin propri-

etate a tinerilor specialiști după un termen de 5 ani de muncă în sectorul bugetar în zona rurală.

Însă, o astfel de politică protejează doar un anumit tip de familii tinere din societate și doar pentru zona rurală, dar nu și pe acele familii cu doi și mai mulți copii care activează în sectorul privat și, de asemenea, au venituri mici și sunt vulnerabile, expuse provocărilor de ordin economic din societate. În astfel de condiții, sectorul privat, trebuie încurajat să promoveze politici corespunzătoare de conciliere și granturi pentru familiile tinere cu doi și mai mulți copii, astfel încurajând dezvoltarea instituției și valorilor de familie. Astfel se contribuie și la creșterea randamentului de productivitate la locul de muncă. E un lucru știut că stresul și problemele de familie pot diminua din aceste performanțe.

Promovarea implicării tatălui în viața familială și creșterea copiilor

Conform sintezei unui studiu recent elaborat, *Politica Familială pentru Republica Moldova* de Mihaela Robila⁶, constatăm că tații joacă un rol important în dezvoltarea emoțională și cognitivă a copiilor. De aceea, încurajarea implicării tatălui în viața copilului încă de la nașterea acestuia mărește șansele implicării ulterioare a acestuia în creșterea și educația copilului. Aceasta ar reduce în mod sigur numărul familiilor monoparentale, apărute, ca regulă, nu doar din divorțuri. De asemenea, este important ca societatea să recunoască relevanța dreptului taților de a lua un angajament față de viața familială și copii.

CINE ESTE OBLIGAT SĂ ÎNTREȚINĂ COPILUL ÎN CAZUL DIVORȚULUI PĂRINȚILOR?

În caz de divorț părinții, adresându-se în judecată, se pot înțelege cu cine vor rămâne copiii și cine va plăti pensia de întreținere. Dacă nu există o astfel de înțelegere sau dacă ea nu corespunde intereselor copilului, judecata va stabili cine va plăti pensia.

(Sursa: Aliona Chisari, *Îngrijirea și întreținerea Copiilor*, American Bar Association, Martie 2009)

Familia monoparentală

În societatea modernă, tot mai mulți adulți își cresc copiii de unii singuri, așa-zisele familii „monoparentale”. Pare a fi un lucru firesc, în zilele noastre, când cariera, viața profesională, falimentul, penalizarea unuia sau chiar ambilor părinți este motivul și cauza multor divorțuri. În acest sens, este nevoie de o politică de echilibrare a vieții de familie cu cea profesională. Într-un studiu realizat în România se arată că dezechilibrul dintre viața profesională și cea de familie afectează angajatul, familia, organizația în care muncește.⁷ Diverse lucrări și statistici europene vorbesc despre existența unor serioase probleme generate de conflictul dintre viața profesională și cea personală.⁸ De exemplu, cel puțin un angajat din 3 are un nivel ridicat de stres cauzat de conflictul dintre muncă și viața personală/de familie; 40% din mamele care muncesc și 25% din tații care muncesc percep un nivel ridicat de stres cauzat de conflictul dintre muncă și familie; 2 părinți din 3 manifestă un stres zilnic moderat-ridicat datorat dificultăților și conflictelor de rol

7 Domnica Petrovai, *Eficiență în viața profesională și în cea personală*, Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE), 2006

8 Byron, K., (2005). A meta-analytic review of work-family conflict and its antecedents. *Journal of Vocational Behavior* 67, 169–198

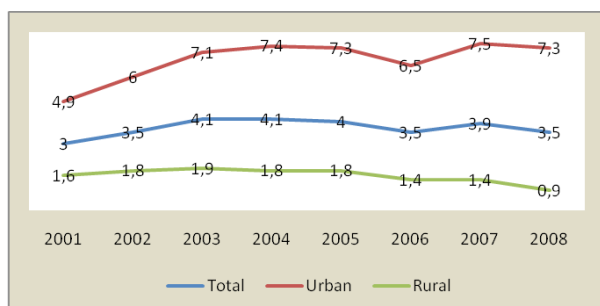
6 Mihaela Robila, *Politica Familială pentru Republica Moldova*, Noiembrie 2010,

muncă-familie; iar femeile alocă mai mult timp sarcinilor și activităților de familie ceea ce duce la un nivel de stres crescut etc.⁹

Emoțiile părinților legate de nereușitele lor la serviciu se pot transpune în familie, menținute cu certuri regulate și stare de depresie, care, dacă continuă în mod sistematic, se pot reflecta asupra copilului prin diverse probleme legate de comportamentul și starea lui emotivă. Când nu mai există soluții de reducere a disensiunilor între părinți, se poate sfârși cu divorțul acestora și împărțirea averii. Odată ce instanța pronunță divorțul, intervin mai multe probleme ce țin de custodia copilului. Copilul este încredințat unuia dintre părinți, atunci când celălalt poate obține dreptul de a avea legături personale cu copilul.

În ultimii ani, numărul divorțurilor s-a majorat în Republica Moldova, rata divorțialității ajungând de la 3 până la 3,5 divorțuri la 1 000 locuitori (fig.1).

Fig.1 Manifestarea ratei de divorțialitate (2001-2008)

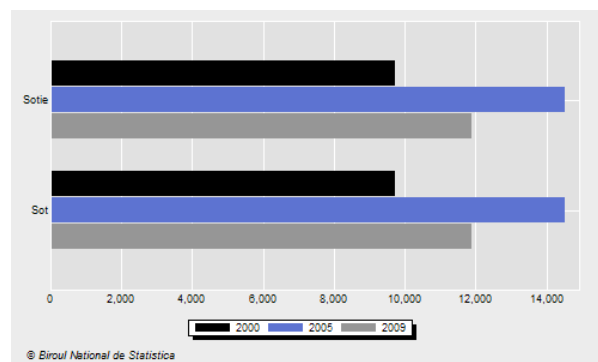

Sursa BNS

În același timp, numărul familiilor monoparentale, apărute ca urmare a divorțurilor, este mare. De exemplu, doar pentru anul 2009, numărul divorțurilor a constituit 11 884 de cazuri,

comparativ cu 9 707 de divorțuri înregistrate în anul 2000. (vezi fig.2).

Fig.2. Divorțuri pe ani și statut. Total pe republică

Cu toate acestea, trebuie să constatăm că familia monoparentală nu apare drept consecință a divorțului. Astăzi, când trecem o perioadă de tranziție dificilă din punct de vedere economic, numărul femeilor rămase singure având grijă de copii, soții fiind plecați la muncă peste hotare este foarte mare. Cauza dezintegrării acestor familii este lipsa unui loc de muncă stabil și nivelul înalt de sărăcie. Odată ce soții sunt plecați peste hotare, unica speranță pentru familie sunt remitențele. Unii sunt dați dispăruți fără veste, împovărând viața celor rămași acasă și mai mult. Dezintegrarea familiei continuă cu plecarea celui de-al doilea părinte, copii rămânând în grija bunelor ori în tutela statului până la întoarcerea părinților. De asemenea, o familie monoparentală este considerată când o mamă sau un tată își crește copiii în văduvie, precum și părintele solitar, copilul căruia s-a născut în afara căsătoriei.

În toate aceste cazuri, riscul de abandon al copilului este mare. Din cauza condițiilor proaste de viață: creșterii nivelului de sărăcie, pierderii locului de muncă, cu regret, alcoolul devine

⁹ Domnica Petrovai, idem

unicul remediu în aceste necazuri pentru unii părinți. Consumul în exces al alcoolului duce la degradarea personalității individului și ca o consecință acesta poate fi privat de dreptul de a crește și educa copiii proprii, aceștia urmând a fi dați în custodie sau plasați în centre speciale de reabilitare a copiilor aflați în dificultate sau în centre de plasament familial. Condițiile proaste de viață în rândul unor familii vulnerabile măresc numărul cazurilor de alcoolism, violență, maltratare și neglijare a copiilor. Ca urmare, părinții pot fi privați de drepturi, iar copii suferă cel mai mult, deoarece sunt plasați în diverse instituții specializate pentru copii aflați în dificultate.

Plecarea părinților în căutarea unui loc de muncă, mai des pe căi ilegale, desparte copilul de propria familie prin lipsa de comunicare cu părinții săi. Într-un material elaborat recent de un grup de organizații internaționale cu reprezentanță la Chișinău¹⁰, se arată că „migrația părinților reduce riscurile de sărăcie pentru copii, dar este în detrimentul educației morale și a celei academice a acestora. Unii copii rămân în sărăcie, chiar dacă ambii părinți au migrat. Se constată că în cazul a 20% din copiii moldoveni, cel puțin unul din părinți este peste hotare, iar în cazul a 10% - ambii părinți sunt peste hotare¹¹. În 14% dintre familiile cu mama plecată peste hotare, nimeni nu are grijă de copii. 7% de copii din instituțiile rezidențiale sunt copii cu părinți migranți.¹²

În ultimii ani cazurile de abandon ale copiilor sunt drept urmare a migrației unuia sau ambilor părinți la muncă peste hotare. Unii dintre părinți nu se mai întorc, lăsând copii în

grija celor rămași acasă. Unii copii rămân sub tutela rudelor, unii sunt plasați în școli-inter-nat pentru copii orfani iar alții, rămași fără grija părinților sau măcar a bunelor, riscă să se facă copii ai străzii și să fie implicați în „industria” cerșitului.

Majoritatea celor plecați la muncă peste hotare sunt ilegal stabiliți în străinătate, revenirea lor în țară fiind foarte dificilă și necesitând cheltuieli și angajări juridice. Respectiv, nu se poate vorbi despre o comunicare permanentă dintre cei rămași acasă să îngrijească de copii și părinții plecați la muncă referitor la viitorul copiilor.

CE SE ÎNTIMPLĂ ÎN CAZUL ÎN CARE PĂRINȚII (UNUL DINTRE EI) NU AU GRIJĂ DE COPIL?

Dacă părinții nu au grijă de copil acesta poate să anunțe autoritatea tutelară, iar de la vârsta de 14 ani se poate adresa și în instanța de judecată.

- Dacă unul dintre părinți nu are grijă de copil, al doilea părinte, tutorele sau reprezentantul autorității tutelare se pot adresa în instanța de judecată pentru a cere plata pensiei de întreținere.

- Dacă părintele intenționat nu-și îngrijește copilul, refuzând să ofere acestuia mijloace bănești stabilite prin hotărâre judecătorească, va fi pedepsit conform legii. Codul Penal al Republicii Moldova prevede în acest caz pedepsirea cu amendă de la 200 la 300 unități convenționale (unitatea convențională este 20 de lei) sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.

- Dacă nu-și îndeplinește obligațiile părintești, inclusiv dacă nu plătește pensia de întreținere, părintele poate fi decăzut din drepturile părintești. În acest caz al doilea părinte, tutorele copilului, autoritatea tutelară sau procurorul se pot adresa în instanța de judecată pentru a cere decăderea din drepturile părintești.

(Sursa: Aliona Chisari, *Îngrijirea și Întreținerea Copiilor*, American bar Association, Martie 2009)

¹⁰ Acest material a fost elaborat de OIM, Banca Mondială, UNICEF și PNUD. Accesat aici: www.unicef.org/ro/Fact_Sheet_-_Migration_-_ROM_Final.doc

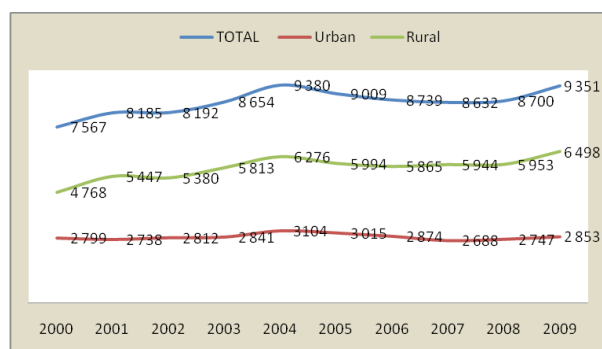
¹¹ Biroul Național de Statistică, UNICEF Sărăcia copiilor, 2008

¹² UNICEF-PNUD, Impactul migrației asupra comunității, familiilor și copiilor, 2008

Copii născuți în afara căsătoriei

Modernizarea tehnologică și avansarea industrială au făcut ca atât femeia, cât și bărbatul să-și orienteze atenția mai cu seamă asupra educației personale, valorificării potențialului său intelectual, avansării în afaceri și comerț, consolidându-și cariera sau business-ul sau din motive de paupertate și lipsa unui loc stabil de muncă, în fond, să-și negligeze interesele personale de întemeiere a unei familii. Schimbarea bruscă a orientărilor valorice, care are loc în societate, face dispariția instituției familiei din vizorul societății, mărește șansele nașterii copiilor în afara căsătoriei, iar lipsa unor valori cultural-orientative mărește riscul copiilor născuți în afara căsătoriei de a fi abandonați. Anual aproape 8 500 de copii sunt născuți în afara căsătoriei, dintre care aproximativ 5 700 sunt născuți în mediul rural și respectiv 2 800 în cel urban (Fig.3).

Fig. 3 Născuți-vii în afara căsătoriei după Grupa de vârstă a mamei, 2000-2009, pe medii de reședință

Sursa: BNS

După cum se observă în tabelul 1, numărul celor născuți-vii în afara căsătoriei este într-o continuă creștere. Deși, veniturile populației din mediul rural sunt cu mult mai mici decât cele ale populației din mediul urban, constatăm că numărul copiilor născuți în afara căsătoriei este

mai mare în regiunile rurale. În 2009, au fost înregistrați 9,35 mii de copii născuți-vii în afara căsătoriei, dintre care 57 au fost plasați în case de copii. Comparativ cu alte țări europene, Republica Moldova în ultimii zece ani ocupă o poziție intermediară, ponderea nașterilor extraconjugale fiind între 20,5-22,9%¹³. Motivele unui astfel de „boom” al nașterilor în afara căsătoriei datorându-se răspândirii căsătoriilor neînregistrate dar și înregistrării căsătoriei în urma apariției unei sarcini. Cercetătorii din domeniu mai evidențiază numărul mare al nașterilor în afara căsătoriei în rândul mamelor tinere cu vârstă de până la 20 ani, fapt explicat parțial prin cultura planificării unei vieți de familie mai scăzută la populația rurală. Un rol semnificativ îl are deteriorarea normelor morale, permisivitatea socială înaltă față de relațiile sexuale ale tinerilor înainte de căsătorie¹⁴.

Tab. 1. Născuți-vii în afara casatoriei după grupa de vârstă a mamei și medii, 2000-2009, în %

Anii	Grupa de vârstă a mamei							
	Sub 20 ani		20-29 ani		30-39 ani		40 de ani și peste	
	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural
2000	29	71	58	100	49	51	50	50
2001	25	75	33	67	46	54	51	49
2002	10	90	34	66	51	49	52	48
2003	24	76	32	68	48	52	52	48
2004	26	74	32	68	45	55	41	59
2005	26	74	32	68	46	54	51	49
2006	26	74	31	69	48	52	46	54
2007	23	77	29	71	44	56	46	54
2008	21	79	30	70	45	55	53	47
2009	22	78	29	71	42	58	53	47

Sursa: BNS

13 Olga Gagauz „Natalitatea extraconjugală în contextul tendințelor demografice europene”, Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2010, nr.2. p.87-97.

14 Ibidem

Abandonul copiilor

Societatea înregistrează schimbări dramatice de ordin demografic. Migrația excesivă a populației din ultimii zece ani a condus nu doar la îmbătrânirea rapidă a populației, ci și la creșterea numărului de copii orfani și abandonați de părinți, mai des în căutarea unui loc de muncă peste hotare. Motivele financiare sunt cele care domină situația abandonului, fiind urmate de statutul vulnerabil al mamelor solitare și mamelor minore. (fig.4).

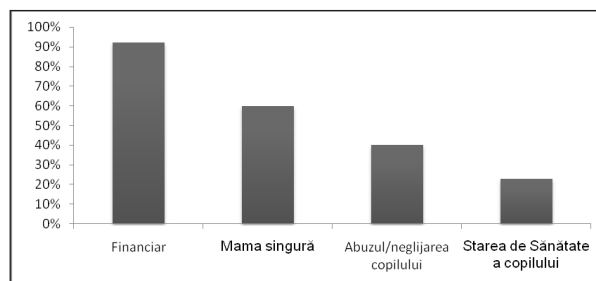
Abandonul copiilor ia forme grave, cel puțin un copil de vârstă preșcolară este abandonat în fiecare zi și, potrivit datelor UNICEF, 9 din 10 copii abandonați în Republica Moldova au ambii părinți în viață. În ciuda absenței unei statistici de ultimă oră privind numărul copiilor abandonați, putem elucida unele constatări pe care le considerăm relevante și actuale, făcând o sinteză a celor analizate dintr-o varietate de raporturi și studii anterioare.

Potrivit unui raport al UNICEF din 2007¹⁵ se arată că în cele 67 instituții de tip școli-internat din țară, își făceau studiile 11 096 de copii, doar 3% dintre acești copii fiind orfani. Din cauza plecării părinților la muncă peste hotare, plasarea majorității copiilor este considerată „temporară” în aceste instituții. Din numărul total de copii, 83% au fost plasați „temporar”, 32% aveau ambii părinți în viață, 39% un părinte în viață, 13% se duceau acasă în fiecare zi, 21% plecau acasă la fiecare sfârșit de săptămână.

Pentru unii copii, cetățeni moldoveni, duși în străinătate de părinții lor, situația și riscul de abandon este la fel de precară. Doar potrivit datelor statistice oferite de organele de resort ale Italiei, în anul 2007 au fost identificați 15 copii moldoveni luați

de părinții lor și abandonați în Italia. În 2008 și în 2009 nu sunt, deocamdată, înregistrate astfel de cazuri. Acești copii abandonați sunt plasați în instituții specializate care se ocupă de îngrijirea lor.

Fig.4 Motive pentru abandonul copiilor cu vârsta cuprinsă între zero și șapte ani

Sursa: Abandonul copiilor în Republica Moldova, UNICEF¹⁶

Abandonul maternal

Unele femei își abandonează copilul la naștere, altele depun o cerere la unul din centrele de plasament sau la o casă de copii, în care cer ca pruncul lor să se afle în grija statului până în momentul în care va putea să și-l ia în îngrijire. Există multe cazuri când femeile nu s-au mai întors să-și ia copiii la expirarea termenului indicat în cerere.

Conform datelor statistice, în republică sunt abandonați anual aproximativ 100 de nou-născuți, dintre care circa jumătate în maternitatea republicană din or. Chișinău. În anul 1999, în spitalele și maternitățile din municipiul Chișinău au fost înregistrate 138 de cazuri de abandon, în anul 2002 a fost atinsă cota maximă de 353 de cazuri. În perioada 1 iunie 2009 – 1 iunie 2010, potrivit Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului din mun. Chișinău, numărul copiilor nou-născuți abandonați s-a redus substanțial și a constituit 42 de copii (13 refuzați și 39 abandonați). Potrivit specialiștilor, aceasta dinamică pozitivă se datorează

¹⁵ UNICEF, UE, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Evaluare rapidă a sistemului de îngrijire rezidențială pentru protecția copiilor în dificultate din Republica Moldova, Chișinău, 2007

¹⁶ A se vedea: Creștem mari în Republica Moldova, Chișinău, 2008, http://www.unicef.org/moldova/GrowingUp_UNICEF_rom.pdf

faptului că începând cu 2007 activează centrele de plasament temporar pentru femeile însărcinate și mamele în situații dificile care sunt predispuse către abandonul copilului.

Prevenirea abandonului copiilor la naștere

Asistența socială și psihologică acordată mamei în perioada pre și post – natală se subsumează eficient în lista de măsuri de prevenire a abandonului copiilor la naștere. La această treaptă de viață prematură, copilul este cel mai vulnerabil față de riscul abandonului. Tendințele fenomenului abandonului maternal indică o creștere a situațiilor de risc de abandon, atunci când tinerele mame nu au nici o susținere din partea familiei și rudelor apropiate, când sarcina lor a fost provocată de abuz sexual ori când sunt infectate cu HIV. Ca urmare, nașterea copilului se transformă într-o povară pentru ele. De aceea, crearea serviciilor sociale adresate femeilor cu risc de abandon a copiilor la naștere și cel infantil contribuie eficient la reducerea numărului copiilor abandonați. Prin servicii de consiliere și instruire cu privire la rolul familiei și importanța de a fi părinte, în vederea sesizării și conștientizării riscurilor și consecințelor pentru copil, drept urmare a instituționalizării lui. Sărăcia extremă, lipsa încrederii în ziua de mâine, accesul limitat la educație și servicii medicale, lipsa de informare și consiliere privind angajarea în câmpul muncii, toate acestea condiționează decizia mamei de a abandona copilul în maternitate pentru ca statul să preia grija asupra acestuia în continuare.

Abordarea comprehensivă a abandonului copiilor la naștere ajută la identificarea și aplicarea corectă a intervențiilor adecvate nevoilor pentru fiecare caz în parte. O politică de susținere în acest sens pot avea în agendă autoritățile locale din comunități

prin dezvoltarea parteneriatelor sociale cu membrii familiilor vulnerabile și aflate în dificultate. Astfel de parteneriate se pot baza pe acțiuni concrete de apărare a intereselor mamei și copilului în procesul de luare a deciziilor la nivel de comunitate.

Efectele fenomenului abandonului

Efecte psihologice

Abandonul provoacă copilului consecințe negative de ordin emotiv, mental și psihologic. Copilul este expus unui neașteptat risc de a rămâne singur fără sprijin patern. Abandonul cauzează copilului un sentiment de șoc că mama lui a decis să-l părăsească pentru totdeauna.

Efecte sociale

Copilul abandonat de mamă se simte frustrat atunci când semenii săi vorbesc despre mamele lor. Pentru acesta este dificil să se integreze social. Respectiv, copilul are nevoie de un sprijin. Copiii abandonați prezintă capacitate redusă și chiar întârzieri în funcționarea intelectuală și rațională și dificultăți de învățare.

Efecte economice

Abandonul implică cheltuieli materiale și umane pentru furnizarea de către stat a unei game de servicii integrate pentru copil, cum ar fi plasamentul familial. La împlinirea vârstei de majorat, acești copii vor deveni adulți și, mai cu seamă, fără un loc de muncă. Lipsa unui venit stabil îi vor atrage în „industria” sexului, a cerșitului, furatului, escrocheriei etc.

II. FORME ALTERNATIVE DE PROTECȚIE A COPIILOR ABANDONAȚI

Potrivit legii¹⁷ statul are obligația de a proteja copilul rămas fără ocrotirea părintească, în cazurile de deces a părinților, de decădere a lor din drepturile părintești, de abandon, de declarare a părinților ca fiind incapabili, de boală sau absență îndelungată, de eschivare de la educația copiilor, de la apărarea drepturilor și intereselor lor legitime, inclusiv în cazul refuzului părinților de a-și lua copiii din instituțiile educative, curative sau din alte instituții în care se află aceștia, precum și în alte cazuri de lipsă a grijii părintești.

Autoritățile tutelare trebuie să întreprindă măsurile necesare pentru identificarea timpurie a tuturor situațiilor de risc care pot determina separarea copiilor de părinți, să acorde familiilor servicii și asistență specializată în scopul facilitării integrării lor sociale, inclusiv pentru a spori capacitățile părinților de a depăși situația lor. Obiectivul primordial al acestor servicii specializate este reintegrarea copilului în familia lui biologică și, dacă nu este posibil, în familia lui extinsă¹⁸.

Totuși, copilul nu se poate afla în situația incertă și dificilă o perioadă lungă de timp, în această privință legiuitorul recomandă ca „măsurile de (re)integrare a copilului în familia biologică sau în familia extinsă se efectuează potrivit unui plan individualizat de asistență, care se realizează în termen de 6 luni de la data luării la evidență...”¹⁹

Atunci când toate măsurile întreprinse pen-

tru (re)integrarea copilului în familia lui biologică sau extinsă au fost epuizate, autoritatea tutelară de la domiciliul copilului, trebuie să întreprindă toate acțiunile pentru a proteja copilul și ai găsi acestuia forma de protecție adecvată, prioritate având formele de protecție de tip familial²⁰.

Printre cele mai cunoscute și aplicate forme de protecție²¹ sunt:

- a) adopția;
- b) tutela (curatela);
- c) asistența parentală profesionistă;
- d) plasamentul în casa de copii de tip familial;
- e) plasamentul în instituția rezidențială de orice tip;
- f) alte forme de protecție, în condițiile legii.

În Uniunea Europeană sunt bine cunoscute și active așa forme alternative de îngrijire a copiilor abandonați cum ar fi SOS satele de copii²² (Austria, Luxembourg, Malta etc.), *îngrijire familială temporară* “*foster care*” (Italia, Ungaria, Letonia). Această formă de îngrijire, în Republica Moldova, este echivalentă cu cea de *asistență maternală profesionistă*, o practică la început de cale în țara noastră.

O formă inovatoare a fost observată în Lituania, unde *copii trăiesc în două instituții*. Copii care trăiesc în două instituții sunt fenomene noi care rezultă din reforma de îngrijire a copilului,

17 Art.112 Codul familiei

18 Art.115 alin. 1 Codul familiei

19 Art.20 alin.2 Legea cu privire la regimul juridic al adopției și art. 115 alin.4 Codul familiei.

20 Art. 115 alin.2 Codul familiei

21

22 SOS Children's Villages

din 2008, în urma separării funcțiilor între ministere. Trei ministere sunt responsabile pentru îngrijirea copilului în instituții. Ministerul Educației și Științei a fost responsabil de îngrijirea copilului în internate, unde copiii ar fi trebuit să rămână în timpul zilelor săptămânii și să revină la familiile lor pe perioada week-endului.

Cu toate acestea, există mulți copii ale căror părinți au fost restricționați în drepturi “părințești” și copii au rămas în internate toată săptămâna. Ministerul Educației și Științei a anunțat că acesta îndeplinește numai funcția de educație iar Ministerul Securității Sociale și Muncii este responsabil pentru îngrijirea copilului. Această separare a funcțiilor a dus la un număr de copii care stau în internate în zilele de lucru ale săptămânii, iar în cele de week-end călătoresc acasă (uneori la distanță mare).

În Republica Moldova au devenit cunoscute *casele de copii de tip familial*. Acestea reprezintă o instituție creată în baza unei familii în scopul întreținerii parțiale și educației copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească. Această instituție poate găzdui de la trei până la șapte copii cu vârste de până la 14 ani. Numărul total al copiilor plasați în casa de copii spre îngrijire și al copiilor proprii nu depășește 7 persoane. Pe parcursul anului 2009, în Republica Moldova activau 76 case de copii de tip familial în care au fost plasați 318 copii.²³

Potrivit statisticilor Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familie pentru anul 2008, din numărul total de copii din centre de plasament, 82 de copii erau plasați în 66 de familii, iar în case de tip familial – 318 copii; în familii tutelă – 6 437 copii; 353 erau în curs de adopție și, aproximativ 700 de copii, au fost plasați în centre de plasament temporar de scară mică (de obicei,

23 Every Child Moldova

Legislația Republicii Moldova privind protecția copilului și adopția este formată dintr-un set de legi și hotărâri care, într-un mod sau altul, vizează statutul și drepturile copilului în societate. Astfel, putem enunța un șir de Hotărâri ale Guvernului și regulamente privind stabilirea standardelor minime de calitate pentru prestarea serviciilor sociale în ajutorul copiilor aflați în dificultate:

- Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate (Hotărârea Guvernului nr.1177 din 31. 10. 2007 a fost aprobat Regulamentul-cadru de activitate a Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate);
- Regulamentul casei de tip Familie (Hotărârea Guvernului nr.937 din 12.07.2002);
- Serviciul de asistență parentală profesionistă (Hotărârea Guvernului nr.1361 din 07.12.2007 Regulamentul-cadru cu privire la serviciul de asistență parentală profesionistă);
- Standarde minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de zi pentru copii cu dizabilități (Hotărârea Guvernului nr.824 din 04 .2008);
- Standarde minime de calitate privind serviciile de asistență parentală profesionistă (Hotărârea Guvernului nr.1479 din 25.12.2008);
- Standarde minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale (Hotărârea Guvernului nr.1019 din 02.09.2008);
- Standardele minime de calitate pentru casele de tip familie (Hotărârea Guvernului nr. 1018 din 02.07.2003);
- Standardele minime de calitate privind îngrijirea educarea și socializarea copilului în Centrul de plasament temporar (Hotărârea Guvernului nr. 450 din 28 aprilie 2006).

stabilit de către organizații ale societății civile în colaborare cu autoritățile publice locale).²⁴

Potrivit statisticilor Ministerului Sănătății pentru anul 2008, numărul total de copii în cadrul celor două centre de plasament temporar și reabilitare pentru copii de vârstă timpurie aflate în subordinea sa²⁵ a fost de 290 copii.

24 Evaluarea serviciilor sociale, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familie, 2008.

25 Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă, mun. Chișinău și Centrul de plasament temporar și reabilitare pentru copii, mun. Bălți

La data de 1 mai 2009, numărul total de copii în instituții rezidențiale aparținând Ministerului Educației a constituit 8 042. În comparație cu anul 2006, numărul de copii aflați în îngrijire rezidențială a scăzut cu 1 986 datorită unui număr mare de factori, printre care: introducerea mecanismului de prevenire a abandonului copilului la naștere prin servicii de consiliere, de asistență a lucrătorilor sociali comunitari care îndeplinesc munca de prevenire a abandonului infantil și, respectiv, închiderea a 5 instituții specializate (în municipiul Chișinău și în raionul Cahul)²⁶.

neguvernamentale străine. Aproape o treime din copii au fost ajutați să revină în familiile biologice sau au fost plasați în familii extinse. Cu toate acestea, circa 8 mii de copii cresc în case de copii și școli-internat.²⁷

Potrivit datelor statistice ale Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău, în perioada 1 iunie 2009 -1 iunie 2010, a fost realizată activitatea de monitorizare post-adoptivă a 346 de familii adoptive și a fost determinat

Caz de creare a Casei de tip Familial: familia Falcă, r-nul Ialoveni

Cu patru ani în urmă am decis să luăm în adopție un copil. Aceasta în condițiile în care după mai mulți ani de căsnicie nu am reușit să avem copii noștri biologici. Tocmai în acea perioadă am fost telefonați de reprezentanții organizației neguvernamentale „Comunitate, Casă, Familie” cu sugestia de a crea o casă de tip familial luând doi copii. Inițial ni s-a părut prea mult și eram pe punctul de a refuza, dar după mai multe meditații am decis să-i luăm.

Pregătirea pachetului de acte necesare a fost foarte grea deoarece au fost necesare multe acte și certificate. Procedura a fost foarte riguroasă.

După o serie de instruirii și proceduri necesare acestui proces ne-au fost prezentate două cazuri. Era vorba de câte trei frați: în primul caz erau de 1 an, 2 și, respectiv 3,5 ani, iar în al doilea caz de frați de 5, 8 și, respectiv 10 ani. Inițial ne gândeam să luăm copiii mai mici pentru ai putea educa așa cum ne doream noi. Până la urmă, însă am decis să luăm copiii mai mari. Mama copiilor murise când avea doar 28 ani. Tată, de asemenea nu aveau.

Referitor la educație vreau să spun că este greu să transformi un caracter deja format. Am avut ceva probleme cu băiatul mai mare deoarece avea anumite deprinderi deja formate și nu-l puteam convinge de anumite lucruri decât pe parcursul unei perioade de timp mai îndelungate și doar prin exemplul propriu.

Nu vreau să conving pe cineva că este ușor. Nu. Însă, una cu alta se combină și pot afirma cu siguranță că ne considerăm oameni fericiți anume datorită acestor copii.

Noi menținem relațiile cu rudele copiilor. Mergem la bunica copiilor. Alte rude vin la noi ori de câte ori doresc. În fiecare an îi ducem la mormântul părinților, pentru ca cândva, când vor fi mari, să nu ne reproșeze acest lucru.

Lunar, statul achită o indemnizație de 450 lei pentru fiecare copil și banii pentru câte 30 kw. Anual ne sunt alocați câte 2 000 lei pentru reparația cosmetică a casei.

Sigur, aceasta este o susținere foarte mică din partea statului comparativ cu necesitățile copiilor. De ceva timp ne roagă să le cumpărăm un computer, numărând câți copii din clasă au deja unul. Le explicăm că mai întâi trebuie să cumpărăm haine și încălțăminte pentru iarnă și să rezolvăm alte probleme stringente.

Avem noroc de gospodăria pe care o deținem: porci, păsări; terenurile agricole pe le prelucrăm. Altfel cred că nu ne-am descurca.

Pe parcursul anului 2010, în 3 instituții rezidențiale din Florești, Ialoveni și Chișinău s-a reușit reducerea cu peste 30% a numărului copiilor instituționalizați. Restructurarea celor 3 instituții rezidențiale, a avut loc cu sprijinul organizațiilor

statutul juridic a 80 de copii pentru adopție.

Asistența Parentală Profesionistă este o formă alternativă de îngrijire a copilului aflat în dificultate, instituită în Republica Moldova acum zece ani, ce are scopul de reintegrare a copiilor

²⁶ Children in Alternative Care, National Surveys, January 2010 – 2nd edition, Eurochild 2010

²⁷ www.info-prim.md, Ian 19, 2011

defavorizați și orfani în familiile lor naturale sau ce îi adoptă. De la momentul înființării, în anul 2000, în baza experienței unor state, de acest serviciu au beneficiat 300 de copii aflați în grija a 80 de asistenți parentali profesioniști pe republică și în capitală au avut șansa să crească și să fie educați în mediul familial 59 de copii. În 2010, în Chișinău activau 11 asistenți parentali profesioniști în familiile cărora sunt amplasați 12 copii. Serviciul oferă copilului îngrijire familială substitutivă și este prestat la nivel local, fiind instituit pe lângă Secția de Asistență Socială și Protecție a Familiei/ Direcția pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău. Asistența parentală profesionistă este un serviciu intermediar între instituție și familie. Suportul se acordă copiilor privați temporar sau permanent de mediul lor familial sau ale căror necesități nu pot fi satisfăcute de către familiile lor biologice, copiilor ce pot fi expuși riscului de a fi traficați sau abuzați de către părinți sau reprezentanți legali, copiilor care au mai puțin de 14 ani și au săvârșit o infracțiune penală pentru care nu poartă răspundere penală și nu pot fi trași la răspundere, fiind expuși situațiilor de risc.²⁸ În prezent sunt prestate servicii de acest gen în Chișinău, Cahul, Ungheni, Orhei și Soroca. Fiecare copil aflat sub tutelă beneficiază de o alocație unică la plasament, o alocație anuală, alocații lunare de întreținere, precum și de o alocație unică la împlinirea vârstei de 18 ani.²⁹

Tutela (curatela)

În aceeași ordine de idei, o preocupare actuală a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei constă în elaborarea unor mecanisme eficiente de monitorizare și responsabilizare a părinților migranți vizavi de exercitarea de că-

tre aceștia a obligațiilor părintești față de copiii lăsați în țară. Pentru asigurarea protecției copiilor a căror părinți sunt plecați la muncă peste hotare a fost adoptată o Hotărâre de Guvern nr. 290 din 15.04.2009 privind aprobarea Regulilor de eliberare a certificatului de luare de evidență a copilului care rămâne în țară, al cărui părinte/tutore (curator), cetățean al Republicii Moldova, se angajează provizoriu la muncă în străinătate. Potrivit actului normativ vizat, certificatul de luare la evidență a copilului se eliberează de către secția/direcția de asistență socială și protecție a familiei din raion. În municipiul Chișinău, asemenea certificate sunt eliberate de Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului (DMPDC).

Alături de DMPDC, un suport enorm în realizarea măsurilor de protecție pentru copiii aflați în dificultate, abandonati și cei din familii defavorizate îl oferă centrele comunitare pentru copii și tineret. Activitatea centrelor comunitare se axează pe obiective majore ca: dezinstituționalizarea copiilor în dificultate, inclusiv a celor cu dezabilități și prevenirea abandonului; reintegrarea copilului în familia biologică, extinsă sau foster; formarea specialiștilor calificați în oferirea serviciilor calitative de întreținere și îngrijire temporară de tip familial.

Strategia Națională cu privire la reorganizarea sistemului rezidențial de îngrijire a copilului (2007-2011) prevede că îngrijirea rezidențială ar trebui să fie considerată a fi ultima formă aplicată. În același timp, cum se arată în chestionarul „EUROCHILD” privind Îngrijirea alternativă a copiilor din 2010, legislația Republicii Moldova nu exclude sărăcia ca un motiv pentru care copilul să fie luat în îngrijirea publică. În raportul pentru Moldova prezentat de Every Child Moldova în acest chestionar, este specificat că standardele minime de calitate pentru îngrijirea copiilor în instituțiile rezidențiale

28 http://www.inclusion.md/ro/shared_living

29 <http://social.moldova.org/news/76-de-copii-reintegrati-in-familii-naturale-119649-rom.html>

și Regulamentul privind activitatea de școli-internat pentru copiii lipsiți de îngrijire părintească prevăd ca beneficiari ai instituțiilor copiii aflați în dificultate cu nici o altă posibilitate de a fi îngrijiți într-un mediu familial și copiii din gospodării foarte vulnerabile, fără condiții minime de trai.

Adopția

„Adopția este un act divin” susțin experții pe adopție, deși până nu demult procedura de adopție a unui copil era considerată una complicată. Ca urmare, numărul copiilor adoptați în țară era nesemnificativ (Tab.2 și Tab.3). În acest sens, noua lege privind regimul juridic al adopției³⁰ în vigoare din 30.01.2011, prevede o îmbunătățire în mod calitativ a măsurilor de protecție a drepturilor copilului prin adopție și elimină treptat birocrăția inutilă.

Tabelul 2. Dinamica adopțiilor naționale în perioada 2002-2006³¹

Anii	2002	2003	2004	2005	2006	Total
Numărul copiilor adoptați	295	298	321	358	320	1592
Cuplul adoptator	145	152	125	131	145	698
Celălalt soț adoptator	150	146	196	227	176	895

Tabelul 3. Dinamica adopțiilor naționale și internaționale (2006-2010)³²

Anii	Adopția națională	Adopția internațională
2006	320	52
2007	353	95
2008	369	69
2009	184	30
2010	datele se colectează	41
Total	1226	287

30 LEGE Nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției, Publicat : 30.07.2010 în Monitorul Oficial Nr. 131-134 art. Nr : 441, Data intrării în vigoare : 30.01.2011

31 Raport Național privind implementarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, Chișinău, August 2007

32 Datele statistice Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familie

Adopția, prin această lege, este definită ca „formă specială de protecție a copilului, aplicată în interesul superior al copilului, prin care se stabilește filiația între copilul adoptat și adoptator, precum și legăturile de rudenie între copilul adoptat și rudele adoptatorului”³³.

De asemenea, prin lege sunt definite procedurile de adopție națională și respectiv internațională. Astfel, în conformitate cu art.2 al acestei legi, adopție în care atât copilul adoptat, cât și adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în Republica Moldova se consideră *națională*. Respectiv, *adopție internațională* se consideră adopție în care copilul adoptat are domiciliul în Republica Moldova, iar adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în străinătate ori adopția în care copilul adoptat are domiciliul în străinătate, iar adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în Republica Moldova.

Adopția

Unul dintre principiile de bază ale adopției potrivit legislației³⁴ R. Moldova este „Principiul interesului superior al copilului”. Consacrarea acestui principiu este urmarea firească a faptului că scopul adopției este acela de a asigura protecția intereselor patrimoniale și nepatrimoniale ale copiilor lipsiți de ocrotirea părintească sau de o ocrotire corespunzătoare.

33 Art.2 Legea cu privire la regimul juridic al adopției

34 Art.3 Legea cu privire la regimul juridic al adopției

Tot pentru respectarea interesului superior al minorului, în cadrul procedurii adopției se iau măsurile necesare pentru ca frații să fie încredințați împreună. Încredințarea separată a fraților în vederea adopției, precum și adopția acestora de către persoane sau familii diferite se poate face numai dacă acest lucru este în interesul lor superior. Alte principii de bază care vin să garanteze îndeplinirea celui menționat mai sus țin de informarea copilului și luarea în considerare a opiniei acestuia în raport cu vârsta și cu gradul lui de maturitate. De asemenea, se dă prioritate adopției naționale față de cea internațională pentru a asigura continuitatea în creșterea și în educarea copilului, ținându-se cont de originea etnică, culturală și lingvistică. Un alt principiu ce trebuie aplicat în procedura de adopție este cel ce prevede celeritatea în îndeplinirea oricăror acte referitoare la procedura adopției, precum și garantarea confidențialității informațiilor obținute în procesul de adopție în ceea ce privește datele de identificare ale adoptatorului, precum și ale părinților biologici.

Un moment crucial în procesul adopției definit prin art. 20 din această lege reglementează stabilirea statutului de copil adoptabil. Astfel, pct. 2 al acestui articol pune una din cele mai importante sarcini față de autoritățile tutelare, să determine într-un termen de 6 luni statutul de adoptabilitate al copilului și să-l pună la evidență. Termenul de 6 luni este unul de grație care este, de fapt, acordat părinților și rudelor apropiate să integreze copilul în familiile lor. În caz contrar, statul, urmărind protecția lui, poate să îl propună pentru adopție. În lipsa unei astfel de prevederi în vechea legislație putem constata prezența unui număr mare de copii în instituții rezidențiale (case de copii, internate) din cauza că autoritățile nu se grăbeau să le dea un statut juridic clar acelor copii. Astfel, se crea o situație

absurdă, când listele de așteptare a doritorilor de a adopta un copil erau foarte lungi, iar instituțiile rezidențiale erau (și continuă să fie) pline cu copii, fie cu părinți în viață, fie fără părinți, dar care doresc să fie adoptați. În ciuda acestor fapte, sunt frecvente cazurile când copiii stau în instituții până la majorat.

Un alt moment foarte important în procesul adopției este consimțământul copilului. Pentru aceasta, autoritatea teritorială solicită consimțământul copilului ținând cont de vârsta și de gradul de maturitate, precum și de opiniile, dorințele și sentimentele lui. În procesul potririi adoptatorului, copilul care a împlinit vârsta de 10 ani, la solicitarea autorității teritoriale de la domiciliul său, în mod obligatoriu trebuie să-și exprime consimțământul în scris. De asemenea, copilul, prin lege, beneficiază de consiliere din partea autorităților teritoriale privind consecințele adopției, viitorii adoptatori, precum și de informare corespunzătoare despre toate aspectele adopției. Pentru încuviințarea adopției, consimțământul copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este exprimat obligatoriu în instanță de judecată, iar la examinarea pricinii în instanța de judecată, copilul are dreptul să se pronunțe asupra adopției, să confirme ori să-și retragă consimțământul la adopție.

Condițiile adopției

Noua Lege privind regimul juridic al adopției, permite persoanelor care au capacitatea deplină de exercițiu, au atins vârsta de 25 de ani și sunt cu cel puțin 18 ani mai în vârstă decât cel pe care doresc să-l adopte, dar nu cu mai mult de 48 de ani să ia în adopție un copil. În cazul soților e suficient ca numai unul să fi împlinit vârsta de 25 de ani și doar în cazul în care căsătoria lor durea-

ză de cel puțin 3 ani până la momentul depunerii cererii de adopție.

Adoptatorii trebuie să îndeplinească garanțiile morale și condițiile materiale necesare dezvoltării multilaterale și armonioase a personalității copilului. Cetățenii străini și apatrizii cu domiciliul în Republica Moldova pot adopta copii dacă domiciliază în Republica Moldova de cel puțin 3 ani până la depunerea cererii de adopție.

Se interzice adopția în cazul separării fraților

Procedura de înfiere a unui copil este prea birocratică. Am avut cazuri când s-a început procedura de compatibilitate, ca mai apoi să i se spună familiei respective că copilul deja este dat în adopție altei familii. Aceasta este o încălcare foarte gravă, atât a drepturilor copilului care urmează a fi adoptat, cât și a familiei ce ia în adopție. Din păcate, legislația este foarte lejeră la acest capitol. Nu sunt prevederi prin care am putea să sancționăm pentru încălcarea legislației cu privire la adopție. Toate acestea, în condițiile în care mai sunt și oameni corupți care fac uz de relații de rudenie, cumătrism.

Tamara Plămădeală, avocat parlamentar pentru protecția drepturilor copilului

prin adopție, precum și adopția acestora de către persoane sau familii diferite, cu excepția cazurilor când această cerință contravine interesului superior al copilului sau când unul dintre frați nu poate fi adoptat din motive de sănătate.

De asemenea, este interzisă adopția între frați, precum și adopția unui copil de către mai mulți adoptatori, cu excepția cazului în care aceasta se face de către ambii soți simultan.

Nu pot adopta copii persoanele: decăzute din drepturile părintești; care suferă de boli psihice și de alte maladii ce fac imposibilă îndeplinirea drepturilor și a obligațiilor părintești (lista contraindicațiilor medicale pentru persoanele care intenționează să adopte copii se aprobă de

Guvern); care se eschivează de la exercitarea obligațiilor părintești, inclusiv de la plata pensiei de întreținere a copiilor biologici; care au adoptat anterior copii, însă nu și-au exercitat corespunzător obligațiile părintești și sunt decăzuți din exercițiul acestor drepturi sau copilul este luat din grija lor în temeiul unei hotărâri judecătorești, fără decădere din drepturi; exonerate de obligațiile de tutore sau de curator din cauza îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor; care au prezentat documente sau informații false pentru încuviințarea adopției; care au fost condamnate pentru săvârșirea unor infracțiuni intenționate: contra vieții și sănătății persoanei; contra libertății, cinstei și demnității persoanei; referitoare la viața sexuală; contra familiei și copiilor. Aceste condiții și restricții sunt valabile și în cazul adopțiilor internaționale.

Procedura de adopție națională

Procedura de adopție are mai multe etape. Prima etapă este depunerea cererii la autoritatea teritorială în a cărei rază își au domiciliul persoanele care doresc să adopte un copil. Drept confirmare a depunerii cererii de adopție, acestora li se eliberează un certificat.

La cererea de adopție, adoptatorul trebuie să anexeze: copia de pe actul de identitate; copia de pe certificatul de naștere; copia de pe certificatul de căsătorie, în cazul adopției de către un cuplu căsătorit, sau copia de pe certificatul de divorț, dacă este divorțat; certificatul de la locul de muncă despre funcția deținută și despre cuantumul salariului sau copia de pe declarația de venituri, sau un alt act similar, pentru ultimele 12 luni; copia autentificată de pe actul ce confirmă dreptul său de proprietate sau dreptul de folosință asupra unui spațiu locativ; cazierul judiciar; certificatul medical, în care se confirmă

că el nu suferă de boli psihice și de alte maladii ce fac imposibilă îndeplinirea drepturilor și obligațiilor părintești, eliberat de instituția medicală de la domiciliul său; datele sale biografice, alte acte permise de lege.

Un moment relevant în procedura de adopție este evaluarea capacităților de adopție a adoptatorului. Conform art.16 din prezenta lege, autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului este împuternicită să evalueze dacă garanțiile morale și condițiile materiale ale adoptatorului corespund necesităților de dezvoltare a copilului, conform unui regulament aprobat de autoritatea centrală. Apoi autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului întocmește un raport de evaluare. Acest raportul de evaluare trebuie să cuprindă: informații și date privind personalitatea, starea de sănătate, situația economică a adoptatorului, viața familială, mediul social, condițiile de trai, aptitudinile de îngrijire și de educare a unui copil, opinia celorlalți membri de familie despre eventuala adopție; motivele pentru care adoptatorul dorește să adopte un copil; și concluzia autorității teritoriale de la domiciliul adoptatorului cu privire la capacitatea de adopție a adoptatorului. Anume în baza concluziei autoritatea teritorială emite o decizie privind eliberarea sau refuzul eliberării atestatului de adoptator. În cazul eliberării atestatului, autoritatea teritorială decide luarea la evidență a adoptatorului. Conform legii, atestatul de adoptator se eliberează în termen de o lună de la data depunerii cererii de adopție. În cazul necesității unei evaluări suplimentare, acest termen poate fi prelungit, ca excepție, până la 3 luni.

Dacă evaluarea privind capacitatea de adopție a adoptatorului este mai puțin favorabilă și acesta a primit refuzul din partea autorității teritoriale, acesta este în drept să ceară autorității teritoriale reevaluarea garanțiilor morale și a condițiilor ma-

teriale în termen de 30 de zile de la comunicarea rezultatului. În acest sens, autoritatea teritorială creează o comisie specială, formată din specialiști care au drept scop reevaluarea garanțiilor morale și a condițiilor materiale, rezultatele căreia sunt expuse într-un raport comun.

În cazul în care consideră că a fost lezat în drepturi, solicitantul atestatului de adoptator este în drept să conteste, în termen de 30 de zile, refuzul de a i se elibera atestatul la autoritatea centrală și, ulterior, în instanța de judecată competentă în materia adopției. Valabilitatea atestatului de adoptator este pentru o perioadă de un an. Autoritatea teritorială prelungește valabilitatea atestatului în urma unei solicitări de reînnoire din partea adoptatorului, reevaluând garanțiile morale și condițiile materiale ale acestuia. În cazul în care potrivirea adoptatorului a avut loc, termenul de valabilitate a atestatului de adoptator se prelungește de drept fără a se solicita reînnoirea lui.

O următoare etapă în procedura de adopție o constituie potrivirea copilului cu adoptatorii. În conformitate cu art. 27, după stabilirea statutului de copil adoptabil, autoritatea teritorială de la domiciliul copilului întreprinde măsuri de selectare a adoptatorului potrivit pentru copilul adoptabil, ținând cont de interesul superior al copilului și de cererea adoptatorului.

Spre deosebire de procedurile anterioare, adoptatorii nu mai au posibilitatea de a pune condiții și de a alege copiii după caracteristici fizice sau de alt gen, deseori ambigue și irelevante pentru ulterioara relație dintre adoptator și copilul adoptat. De asemenea, părinții biologici nu mai au posibilitatea de a participa la alegerea adoptatorilor pentru copil, un lucru pozitiv.

În cazul în care copilul adoptabil se află în-

tr-o instituție socială sau într-un serviciu de tip familial, potrivirea adoptatorului se face de către autoritatea teritorială de la domiciliul copilului în comun cu managerul de caz. În interesul copilului, la determinarea compatibilității adoptatorului, au prioritate rudele copilului adoptabil, tutorele sau curatorul copilului, persoana care are în plasament familial copilul, ca părinte educator sau ca asistent parental profesionist. Iar autoritatea teritorială de la domiciliul copilului notifică autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului pentru informarea acestuia despre selectarea adoptatorului potrivit.

Odată ce adoptatorul a fost selectat și informat de autoritatea teritorială de la domiciliul său, acesta primește un permis de vizită din partea autorității teritoriale de la domiciliul copilului. În continuare, autoritatea teritorială de la domiciliul copilului verifică și constată compatibilitatea adoptatorului cu copilul, luând în considerare necesitățile,

dorințele și opiniile copilului. Întâlnirile și vizitele sunt destinate dezvoltării treptate a relației de atașament dintre copil și adoptator și au loc atât în mediul de viață al copilului, cât și în afara lui. Numărul vizitelor necesare pentru constatarea compatibilității îl stabilește autoritatea teritorială în comun cu managerul de caz, în funcție de evoluția cazului. Art. 27 din lege stipulează că dacă, în termen de 30 de zile din data eliberării permisului de vizită, adoptatorul nu a acceptat potrivirea cu copilul adoptabil, se face o mențiune în acest sens în permisul de vizită, care se semnează de adoptator. În acest caz, adoptatorul este în drept să rămână în lista adoptatorilor pentru un alt proces de potrivire. Dacă potrivirea adoptatorului nu a avut loc, autoritatea teritorială întreprinde noi măsuri de selectare a altor adoptatori pentru copil.

Următoarea treaptă o constituie încredințarea copilului în vederea adopției. În conformita-

Oleg și Larisa Bugu, s. Slobozia Cremene, r-nul Soroca

Am stat 6 ani în rând pentru a lua în adopție un copil. Am mers la toate casele de copii: de 3 ori la Chișinău, de 2 ori la Bălți, de 3 ori la Florești, o dată la Soroca.

De câte ori mergeam la orfelinate, ne arătau copii, de cele mai multe ori cu diverse afecțiuni și probleme de sănătate. Eram puși în situația de a alege între a lua în adopție un copil bolnav și între a mai aștepta. De câteva ori chiar ne-am decis, am ales copilul, mergeam câte 2-3 săptămâni în vizită cu diverse cadouri în cadrul procedurii de compatibilitate, ne imaginam că deja va fi al nostru, ca până la urmă să ni se spună că este deja înfiat de altă familie. Pe parcursul a șase ani de căutări am cheltuit circa 30 mii lei, aceasta implică cheltuielile pentru actele necesare adopției, drum și alte cheltuieli.

Ne-am dorit mult ca copilul să fie mic, până la doi ani ca să-l putem educa așa cum ne dorim noi.

Pe Bogdan l-am luat la vârsta de 6,5 luni. Când am fost telefonați și informați că este un băiețel care corespunde cerințelor noastre ni s-a spus să pregătim urgent pachetul de documente necesar. Am fost avertizați că dacă nu reușim timp de două săptămâni să pregătim pachetul de documente, vor da copilul altei familii spre adopție. Pentru aceasta am fost nevoiți să dăm mită medicilor ca să obținem certificatul fără rând, precum și altor funcționari care trebuiau să ne elibereze anumite documente. Dacă am fi mers pe căile corecte nu ne-am fi încadrat în cele două săptămâni. Nu puteam să admitem un asemenea lucru deoarece aceasta ar fi însemnat iarăși așteptări îndelungate, drumuri, birocrație. În lista de așteptare de la Soroca eram al 18-lea.

Eu nu așteptam să fiu sunat de cei de la Soroca, dar telefonam de cel puțin 2 ori pe lună ca să văd dacă nu este vre-un copil.

Ași fi fost de acord să dau și mită numai că să-mi dea mai repede un copil. Însă nici unul dintre angajații caselor de copii și responsabili de la diverse instituții nu au acceptat să ia mită.

Lunar primim o indemnizație de 500 lei. Este suficient pentru noi, pentru că avem și gospodărie, terenuri agricole. Doar așa ne descurcăm.

te cu art.29, în termen de 5 zile de la potrivire, autoritatea teritorială de la domiciliul copilului îl încredințează adoptatorului pe o perioadă de 90 de zile, pentru adaptarea copilului cu adoptatorul și pentru constatarea compatibilității lor. Încredințarea copilului în vederea adopției se face printr-o decizie motivată, emisă de autoritatea teritorială în baza rezultatelor procesului de potrivire. În conformitate cu același articol, se stipulează că încredințarea în vederea adopției nu este necesară în cazul când adopția copilului este făcută de către soțul sau soția părintelui biologic al copilului; sau în cazul adopției copilului care a dobândit capacitate deplină de exercițiu până la împlinirea vârstei de 18 ani; în cazul adopției copilului de către tutore sau curator, de către părintele educator sau de către asistentul parental profesionist în cazul în care copilul s-a aflat în grija lor cel puțin 90 de zile.

Legea stipulează în continuare că autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului trebuie să fie informată despre încredințarea copilului în vederea adopției. În misiunea acestei autorități este monitorizarea evoluției copilului și a relațiilor dintre el și adoptator pe tot parcursul perioadei de încredințare, întocmind în acest sens rapoarte lunare. Autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului analizează capacitatea de adaptare fizică și psihică a copilului la mediul familial în raport cu condițiile de natură socio-profesională, economică, culturală, de limbă, religie și de orice altă natură caracteristice locului unde trăiește copilul în perioada încredințării, care ar putea avea relevanță în aprecierea evoluției sale ulterioare în cazul încuviințării adopției. La sfârșitul perioadei de încredințare în vederea adopției, autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului întocmește un raport final și îl prezintă autorității teritoriale care a decis încredințarea copilului. Perioada de încredințare în vederea adopției se

Prea multe autorități sunt responsabile de întreaga procedură de adopție: Cererea este depusă la Autoritate Tutelară (AT) de nivelul II de la locul de trai al adoptatorilor, potrivirea este făcută de AT nivelul II de la domiciliul copilului, care în cele mai dese cazuri, nu corespunde cu locul de trai al adoptatorilor, examinarea în judecată se face la Judecătoria de la locul de trai al copilului, responsabilitatea pentru monitorizarea post-adopțivă se întoarce înapoi la AT de nivelul II de la locul de trai al adoptatorilor. Într-un cuvânt, potențialii adoptatori sunt purtați pe drumuri prea mult și sunt puși în situația de a merge prin Republică și a căuta un copil adoptabil. Logic ar fi să existe o Autoritate care să fie responsabilă pentru întreaga procedură de adopție: pornind de la pregătirea și informarea adoptatorilor, pregătirea copilului către adopție, monitorizarea post-adopțivă și oferirea serviciilor de susținere psihologică în caz de necesitate.

Stela Vasluian, director filială Amici dei Bambini
în Republica Moldova

prelungeste de drept la depunerea cererii de încuviințare a adopției în instanță de judecată până la soluționarea cererii prin hotărâre judecătorească irevocabilă.

Prin lege, în perioada încredințării în vederea adopției, adoptatorul exercită drepturile și îndeplinește obligațiile de îngrijire și de educare a copilului, însă nu are dreptul să încheie acte juridice.

În cazul în care, în perioada încredințării în vederea adopției, autoritatea teritorială de la domiciliul adoptatorului constată neadaptarea copilului cu adoptatorul ori existența oricăror alte motive de natură să împiedice finalizarea procedurii de adopție, aceasta trebuie să informeze imediat autoritatea teritorială de la domiciliul copilului pentru a dispune revocarea încredințării sau, după caz, prelungirea măsurii de încredințare.

Decizia prin care autoritatea teritorială dispune revocarea încredințării în vederea adopției

este executorie de drept, iar procedura de selectare și de potrivire a altor adoptatori pentru copil, în acest caz, poate fi preluată.

Procedura de adopție se încheie cu avizarea. La încheierea procesului de potrivire a adoptatorului, după îndeplinirea condițiilor prevăzute în lege (art. 16–29), autoritatea teritorială de la domiciliul copilului explică adoptatorului dreptul de a depune cerere de încuviințare a adopției în instanța de judecată competentă și întocmește, în termen de 10 zile, un aviz privind adopția, care conține informații referitor la evoluția relațiilor dintre copil și adoptator, la compatibilitatea adoptatorului cu copilul adoptabil, precum și la corespunderea adopției interesului superior al copilului. Respectiv, o copie de pe avizul privind adopția se remite autorității centrale în termen de 5 zile. În caz că avizul privind adopția nu este favorabil, autoritatea teritorială comunică acest fapt adoptatorului, explicându-i dreptul de a contesta avizul negativ la autoritatea centrală, iar ulterior în instanța de judecată competentă, inclusiv dreptul de a deschide o nouă procedură privind adopția unui alt copil.

Procedura adopției internaționale

În Convenția ONU privind drepturile copilului, ratificată de R. Moldova, se arată că statele părți care recunosc și/sau autorizează adopția vor veghea ca interesele supreme ale copilului să primeze și: vor veghea ca adopția unui copil să fie autorizată numai de autoritățile competente care verifică, în conformitate cu legea și cu procedurile aplicabile, precum și pe baza tuturor informațiilor pertinente și credibile, că adopția se poate

Acte normative privind adopția națională și internațională

Codul de procedură civilă Capitolul XXV

Codul familiei, art. 116-141, 162-163

Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale adoptată la 29.05.1993 la Haga și ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1468-XIII din 29.01.1998

Hotărârea Guvernului nr. 162 din 10.02.2005 cu privire la instituirea Comitetului Național pentru Adopții;

Hotărârea Guvernului nr.52 din 25.04.2003 privind aprobarea Listei contraindicațiilor medicale pentru persoanele care intenționează să adopte copii.

Hotărârea Guvernului RM Privind înfierea copiilor de către cetățeni străini nr. 62 din 03.02.1994.

Lege privind regimul juridic al adopției, Nr. 99 din 28.05.2010, Data intrării în vigoare : 30.01.2011

Legea cetățeniei nr.1024-VIV din 02.06.2000;

Legea privind actele de stare civilă nr. 100-XV din 26.04.2001;

realiza luând în considerare statutul copilului în raport cu părinții, cu rudele și cu reprezentanții săi legali și, dacă este cazul, ca persoanele interesate să-și dea consimțământul cu privire la adopție în cunoștință de cauză în urma unei consilieri corespunzătoare³⁵.

De asemenea, prevede că statele părți recunosc că adopția în străinătate poate fi considerată ca un mijloc alternativ de asigurare a îngrijirii necesare copilului, dacă acesta, în țara de origine, nu poate fi încredințat spre plasament familial sau spre adopție ori nu poate fi îngrijit în mod corespunzător.

Autoritățile statului de unde provine copilul trebuie să se asigure că, în cazul adopției în străinătate, copilul beneficiază de garanțiile și standardele echivalente celor existente în cazul adopției naționale, precum și trebuie să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a se asigura că, în cazul adopției în străinătate, plasamentul copilului nu

35 Art. 21 Convenția ONU privind drepturile copilului

conduce la obținerea de câștiguri materiale necuvenite pentru persoanele implicate. Toate aceste momente fiind prevăzute și adaptate legislației naționale în domeniul adopției. Astfel, Legea privind statutul adopției în Republica Moldova conține pasaje cu privire la adopția internațională (art.32-art.39).

Astfel potrivit legii noi, la capitolul adopției internaționale sunt trasate un șir de dispoziții generale care determină în fond platforma instrumental-juridică în baza căreia se va efectua procedura de adopție. Astfel, în conformitate cu art. 32, al.1, cu privire la dispoziții generale, se stipulează că adopția copiilor domiciliați pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane cu domiciliul în străinătate are loc *în conformitate cu legislația Republicii Moldova, ținându-se cont și de legislația statelor în care aceștia din urmă își au domiciliul la data depunerii cererii de adopție, precum și în conformitate cu tratatele internaționale sau cu tratatele bilaterale la care Republica Moldova este parte.*

Art. 33, al. c prevede că încuviințarea adopției internaționale are loc dacă copilul adoptabil nu a fost acceptat de adoptatorul național și suferă de o maladie gravă, diagnoza fiind confirmată de o comisie medicală specializată a autorității centrale în domeniul ocrotirii sănătății. Prin art. 32, al. 2. (vezi și Codului familiei al Republicii Moldova, (art. 162. alin. 6) se recunoaște a fi valabilă adopția copiilor cetățeni ai Republicii Moldova

cu domiciliul în afara țării, efectuată de organele abilitate ale statului străin pe al cărui teritoriu adoptatorul își are domiciliul, dacă statul străin este parte la Convenția de la Haga sau parte la un tratat bilateral în domeniul adopției încheiat cu Republica Moldova și dacă autoritatea centrală din Republica Moldova și-a exprimat anticipat acordul la adopție.

La capitolul adopție internațională, legea sondează fundamentul pentru procedurile de evaluare și compatibilitate a adoptatorului cu domiciliul în străinătate să fie identic cu cel al adoptatorului stabilit cu domiciliul în Republica Moldova. De asemenea, simplifică procedurile aferente adopției internaționale și elimină birocrația inutilă asigurând, totodată, că „copilul este adoptat de cetățeni străini sau de apatrizi cu domiciliul în străinătate dacă nu a fost acceptat în adopție națională ori în tutelă sau curatelă timp de 2 ani din momentul luării lui la evidență drept copil adoptabil”³⁶, ceea ce este contrar experienței anterioare, când acest termen depășea 5 ani. Un aspect pozitiv și foarte promițător este faptul că adopția internațională va fi permisă abia după ce în Republica Moldova vor fi acreditate instituții internaționale intermediare, în conformitate cu prevederile Convenției de la Haga cu privire la adopțiile internaționale. Aceasta va oferi temei de prevenire a adopției în scopul traficului de copii.

36 Art. 33, alin. 2 Legea privind regimul juridic al adopției

OPINIA PUBLICĂ

În dialog cu doamna Livia Mărginean, organizația non-guvernamentală „Copil, Comunitate, Familie”

Cum comentați condițiile create de către stat pentru încurajarea formării Caselor de tip familial și a Asistenței parentale profesionale?

Este de remarcat faptul că și în țara noastră, statul își asumă responsabilitatea într-o anumită măsură să poarte de grijă copiilor rămași fără îngrijire părintească. Lucrurile se schimbă încet și tind spre o practică bună asemănătoare țărilor din occident. Țin să menționez aici implicarea mai multor organizații neguvernamentale care au îmbogățit țara atât cu experiențe și practici optime internaționale în dezvoltarea serviciilor alternative familiei: APP și Case de Copii de Tip Familial (CCTF), cât și faptul că au atras fonduri necesare ce au permis implementarea acestora. Această experiență a fost preluată de către organele de stat și drept rezultat, după cum cunoaștem, din anul 2001, a fost aprobat regulamentul și standardele cu privire la crearea și funcționarea serviciului de Asistență Parentală Profesională și chiar mai devreme Regulamentul CCTF, care de fapt, sunt baza legală ce permite dezvoltarea acestor servicii în Republica Moldova.

Mai mult ca atât, misiunea oricărui stat este de a asigura respectarea dreptului fiecărui copil de a trăi și a se dezvolta într-o familie, drepturi ce sunt fixate atât în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, cât și Codul familiei, ca act legislativ al RM. Și aici putem menționa că din mai 2006 statul nostru aprobă Reforma rezidențială,

Strategia Națională și Planul de Acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului (Hotărârea Guvernului nr.784 din 9 iulie 2007), Planul Cadru de Transformare a instituțiilor rezidențiale, toate aceste acțiuni implementate de către stat au drept scop diminuarea numărului de instituții rezidențiale, până la dispariția acestora și crearea la maxim posibil a serviciilor de tip familial, precum și acțiuni de prevenire a separării copiilor de părinții lor biologici, lucru cu familia extinsă. Scopul tuturor acțiunilor statale ce țin de protecția copiilor rămași fără îngrijire părintească sunt de a ajuta copilul să preia o experiență pozitivă de pregătire pentru viață, o integrare mai bună în viața socială și, ca rezultat, vor oferi copilului experiența unui model de viață familial ce-i va permite să o preia în familia proprie ce o va crea în viitor, o experiență de relații sociale, interpersonale cu membrii familiei.

Putem enumera numeroasele avantaje ale creării bazei legislative a serviciilor alternative în R. Moldova, faptul că acestea permit plasarea copiilor de diferită vârstă, cu diferite probleme, cu nevoi speciale, care nu au un statut determinat și care permite păstrarea rădăcinilor de rubedenie, precum și implică lucrul cu familia lui biologică sau extinsă în scopul reintegrării lui ulterioare.

Există localități unde autoritatea tutelară recunoaște necesitatea creării acestui serviciu, încurajează și se implică activ, însă sunt și localități în

care persoanele responsabile nu sunt informate îndeajuns, nu au nici o experiență de creare sau de gestionare a acestor servicii.

Și foarte important de remarcat, din anul 2003 a fost aprobată legea cu privire la Ajutorul Social, ce a promovat strategia națională de creare a Asistenței Parentale Profesionale, aprobată în anul 2007.

Care sunt carențele la nivel de legislație în acest domeniu?

Uneori nu se ia în considerare:

- interesul suprem al copilului și respectarea standardelor naționale (Convenția, Art.3.1);
- non-discriminarea (Convenția, Art.2);
- practica optimă: a găsi familii pentru copii, nu copii pentru familii;
- practica optimă: când locurile sunt limitate, să se acorde prioritate celor mai vulnerabili copii (cei de vârstă foarte mică, cei cu nevoi speciale, copii victime ale abuzului etc.);
- la plasarea copilului în CCTF sau APP se va lua în considerare acordul copilului (după vârsta de 10 ani) și principiul neseparării fraților.

Aceste două servicii sunt servicii de tip familial, care urmăresc același scop: oferirea unui climat familial copiilor rămași fără îngrijire părintească, însă activează în baza a două regulamente și sunt privite ca două servicii diferite și aici, cred eu, că se cere o schimbare ce ar crea aceleași condiții pentru copiii dintr-un plasament sau altul, referindu-mă și la facilitățile părintelui educator sau asistent parental, cât și a modalităților de remunerare.

Cred că statul urmează să ia măsuri pentru a califica personalul responsabil de aprobarea, crearea, susținerea, monitorizarea serviciilor de tip familial, astfel încât numărul acestor servicii să ia amploare, la fel se cere o sensibilizare în masă a opiniei publice despre atragerea solicitanților la aceste posturi, cât și susținerea din partea tuturor actorilor sociali a copiilor ce se educă în astfel de servicii.

Care sunt impedimentele la nivel de procedură în crearea Caselor de copii de tip familial și a Asistenței parentale profesionale?

- Aceste servicii sunt relativ noi pentru R. Moldova, populația cunoaște doar că copiii orfani își pot avea locul în orfelinate sau adopție, ca unică formă de plasament de tip familial. Deci, este foarte greu de a recruta persoane-solicitanți la acest post. Sunt persoane ce nu au copii biologici, dar doresc să ajute copii în nevoie, doresc să se realizeze ca părinte și sunt informați că unica posibilitate pentru ei este de a recurge la înfiere, care după cum știm durează ani de zile. Și anume această categorie ar fi potrivită pentru serviciul de APP, dacă ar fi mai multă informare.
- Inacceptarea din partea unor asistenți parentali de a se despărți de copiii din plasament, lipsa dorinței acestora de a conlucra cu familia biologică a copiilor din plasament.
- Lipsa serviciilor de APP în regim de urgență, pentru copii cu nevoi speciale sau necesitatea creării unor noi categorii de APP – pentru bebeluși, pentru mame minore cu bebeluși ce ar fi necesare să fie remunerate mai bine, să li se ofere niște facilități din partea statului.
- Nedorința solicitanților de a lua în plasament grupuri mari de frați sau copii ce au trecut prin careva experiențe negative la vârstă preadolescentă sau adolescentă.

- Există etape concrete sau proceduri-cheie în asigurarea succesului plasamentelor în

- APP/CCTF care, uneori, fiind omise de către specialiști ar putea duce la plasamente nereușite ce ar putea pune în pericol situația copilului.

Care ar fi recomandările pe care le aveți pentru îmbunătățirea legislației și procedurii pentru facilitarea creării Caselor de copii de tip familial și a Asistenței parentale profesionale?

1. Revederea modului de remunerare a Asistenților parentali, părinților-educatori, cât și a copiilor din plasament, care, la momentul actual, este simbolică.

2. Necesitatea stabilirii unui singur serviciu alternativ familiei, cu o singură denumire, cu un singur regulament și standarde de calitate.

3. Responsabilitatea tuturor actorilor sociali în susținerea acestor servicii.

4. Cooperarea, conlucrarea cu organizațiile neguvernamentale, care ar putea suplini unele acțiuni, spre exemplu organizația noastră, CCF Moldova a lansat o serie de acțiuni în scopul susținerii serviciului CCTF:

- lucrul cu părinții-educatori, pentru a-i ajuta să-și dezvolte capacitatea de a înțelege nevoile copiilor pe care îi îngrijesc, de a identifica strategiile potrivite pentru satisfacerea acestor nevoi, promovând și respectând drepturile copiilor în același timp;

- organizarea unor training-uri, seminare, școli de vară pentru părinții-educatori;

- activități de dezvoltare pentru copiii de diferite vârste, plasați în CCTF;

- sensibilizarea comunităților referitor la serviciul CCTF;

- facilitarea integrării copiilor din CCTF în comunitate;

- expansiunea sistemului CCTF ca parte a strategiei naționale de reformare a sistemelor de protecție a copilului prin crearea și monitorizarea noilor case de copii de tip familie. Noile CCTF denotă rezultate pozitive. Pentru că acum există planuri de îngrijire și sisteme de monitorizare, rezultatele fiecărui copil pot fi estimate științific;

- părinții-educatori au lansat o rețea a CCTF-urilor care a fost un rezultat excelent al activităților organizate anterior.

Cum considerați, pentru o țară ca R. Moldova, numărul Caselor de copii de tip familial și a cazurilor de Asistență parentală profesională este mare sau mic (comparativ cu alte țări) reieșind din anumite condiții sociale, economice etc.?

Nu cunosc care este numărul actual al APP și CCTF pentru că este într-o continuă creștere, însă, atâta timp cât vor mai fi copii în instituții rezidențiale, aceste servicii vor fi considerate puține. La momentul actual este nevoie de creat aceste servicii la diferite nivele pentru diferite categorii de copii atât din instituții, cât și din comunități, unde vor fi depistați copii în situații de risc.

Dar al copiilor aflați în instituțiile rezidențiale din Republica Moldova?

Sigur este un număr extrem de mare de copii instituționalizați pentru țara noastră, dacă mă refer la numărul total de copii din țară. În aprilie

curent au fost înregistrat un număr de aproximativ 9 000 copii rămași fără îngrijire părintească.

Sunt stereotipurile o piedică pentru luarea în plasament a copiilor în CCTF și a APP în R. Moldova?

Pentru persoanele-solicitanți la postul de APP-CCTF, ce sunt pregătiți corespunzător procedurilor, ce sunt încrezuți în ceea ce fac și care înțeleg necesitatea acestui serviciu pentru copii, stereotipurile nu sunt o piedică, dar după cum știm uneori comunitatea nu este pregătită în de ajuns și aici riscă să dăuneze atât copiilor, cât și adulților.

Ce alte piedici ar fi pentru dezvoltarea unor astfel de servicii?

- Lipsa de informare în masă, sensibilizarea opiniei publice prin diferite mijloace.
- Lipsa de resurse la nivel statal de a dezvolta aceste servicii: timp, transport, mijloace, condiții etc.
- Remunerarea simbolică atât a APP/CCTF, cât și indemnizațiile pentru copii.

- Profesionalizarea specialiștilor în protecția copiilor la diferite nivele, autoritatea publică, actorii comunitari.

- Ridicarea motivației specialiștilor, competenței acestora de a lucra și dezvolta servicii familiale etc..

- Situația materială, social economică a populației, a familiilor ce ajung în situație de risc.

- Lipsa de acces la servicii specializate.

- Inacceptarea educației incluzive.

- Alocații mici pentru APP cu bebeluși în primele 18 luni, reieșind din nevoile copilului.

- Lipsa condițiilor pentru formarea atașamentului dintre mamă și bebeluș și luarea tuturor măsurilor de prevenire a abandonului.

- Lipsa încurajării relațiilor de fraternitate, separarea lor.

- Se recurge la „moda” veche la etapa de potrivire: „Nu se caută familii pentru copii, ci copii pentru familii!”.

- Lipsa unei colaborări sănătoase între diferite structuri: statale, neguvernamentale, private etc., care ar asigura succesul în stabilirea situației copiilor în dificultate.

PLATFORMA DE COMENTARII

Interviu cu doamna Stela Vasluian, director filială Amici dei Bambini în Republica Moldova

Cum apreciați mecanismul/procedura și condițiile de adopție în R. Moldova?

La momentul dat nu există o procedură clară și unică, aplicabilă pentru toți potențialii adoptatori. În afară de prevederile Codului Familiei și Codului de Procedură Civilă, nu există mecanisme elaborate și implementate pe întreg teritoriul țării. (Vorbim în contextul în care Legea 99/2010 nu a intrat încă în vigoare).

Care sunt carențele la nivel de legislație în domeniul adopției?

Pentru moment, nu este reglementat:

- procesul de selectare a potențialilor adoptatori;
- pregătirea potențialilor adoptatori;
- potrivirea potențialilor adoptatori cu copilul adoptabil;
- pregătirea copilului pentru adopție;
- stabilirea statutului juridic de copil adoptabil (perioada de maximă de aflare a copilului în serviciile de tip rezidențial sau alternative);
- evaluarea și monitorizarea post-adopтивă.

Secretul adopției, reglementat de Codul Familiei, în formularea existentă, a creat mari confuzii și a dat posibilitatea interpretării greșite a acestei sintagme. De foarte multe ori era văzut ca și secretul părinților față de copil – „să-i spun sau

să nu-i spun ca a fost adoptat”, și nu confidențialitatea în sine a adopției, care trebuie păstrată de autoritățile competente, care în virtutea funcției pe care o dețin sunt la curent cu faptul adopției.

Cum a „funcționat” procesul adopției în R. Moldova în lipsa Legii nr. 99 privind regimul juridic al adopției, care a intrat în vigoare la 31.01.2011?

A funcționat foarte haotic, diferit de la o regiune la alta. Fiecare Autoritate Tutelară Locală (ATL) și-a rezervat dreptul de a interpreta în modul său prevederile Codului Familiei.

Care sunt impedimentele la nivel de procedură în adopția unui copil?

Prea multe autorități sunt responsabile de întreaga procedură de adopție: Cererea este depusă la AT de nivelul II de la locul de trai al adoptatorilor, potrivirea este făcută de AT nivelul II de la domiciliul copilului, care în cele mai dese cazuri nu corespunde cu locul de trai al adoptatorilor, examinarea în judecată se face la Judecătoria de la locul de trai al copilului, responsabilitatea pentru monitorizarea post-adopтивă se întoarce înapoi la AT de nivelul II de la locul de trai al adoptatorilor. Într-un cuvânt, potențialii adoptatori sunt purtați pe drumuri prea mult și sunt puși în situația de a merge prin Republică și a căuta un copil adoptabil.

Logic ar fi să existe o Autoritate care să fie responsabilă pentru întreaga procedură de adopție: pornind de la pregătirea și informarea adoptatorilor, pregătirea copilului către adopție, monitorizarea post-adopтивă și oferirea serviciilor de susținere psihologică în caz de necesitate.

Lipsa unui mecanism clar de potrivire.

Lipsa unei **baze de date** centralizate care ar ușura găsirea celui mai potrivit adoptator care ar corespunde necesităților fiecărui copil în parte.

În ce măsură sunt încurajate adopțiile internaționale?

Conform prevederilor Convenției de la Haga în materie de cooperare în domeniul adopției internaționale, Adopția Internațională este subsidiară adopției naționale. În acest sens, adopția internațională trebuie să aibă loc doar în cazul în care au fost făcute toate încercările de a reintegra copilul în familia sa biologică sau lărgită și de a i se găsi o familie adoptivă la nivel național.

Prin semnarea și ratificarea Convenției de la Haga, în materie de cooperare în domeniul adopției internaționale, Republica Moldova oferă posibilitatea copiilor de a fi adoptați la nivel internațional. Pe de altă parte, nu există o sensibilizare și promovare pozitivă a adopției internaționale ca și formă de protecție familială pentru copilul aflat în dificultate.

Oficial, sunt propuși pentru adopție internațională doar copiii cu grave probleme de sănătate, copiii cu vârstă mare și cuplurile de frați/surori. De multe ori, din păcate, copiii așteaptă prea mult în instituție

Care ar fi recomandările pe care le aveți pentru îmbunătățirea legislației și procedurii de adopție în R. Moldova?

Multe dintre recomandările făcute de către Asociația noastră pentru îmbunătățirea legislației și procedurii de adopție în R. Moldova au fost deja luate în considerație și incluse în Legea 99/2010 cu privire la regimul juridic al adopției. Acestea au ținut, în mare parte de:

- selectarea potențialilor adoptatori;
- pregătirea potențialilor adoptatori;
- potrivirea copilului adoptabil cu cei mai potriviți adoptatori;
- stabilirea statutului juridic al copilului;
- monitorizarea post-adopтивă.

Cum considerați, pentru o țară ca R. Moldova numărul instituțiilor rezidențiale este mare sau mic (comparativ cu alte țări sau analizând unii factori de ordin social/economic)?

Poziția Asociației Amici dei Bambini este că fiecare copil trebuie să crească în familie. La moment, din păcate, instituțiile rezidențiale mai sunt încă văzute ca cea mai „comodă” formă de protecție a copilului, din motiv că, cel puțin pentru o anumită perioadă de timp, copilul nu se află în stradă, are ce mânca și unde dormi. Este lăsat acolo maxim posibil, după care nu mai este posibil de găsit pentru el o familie adoptivă. Credem că nu instituțiile rezidențiale sunt prea multe, ci serviciile alternative sunt prea puține. Considerăm că ar trebui dezvoltate mai multe servicii alternative instituționalizării, preferabil de tip familial, dar, ATENȚIE, a nu se uita despre principiul temporarității acestor servicii. Ținta finală pentru acești copii trebuie să devină o familie, care să le ofere dreptul de a fi fiu sau fiică.

Dar al copiilor aflați în instituțiile rezidențiale din Republica Moldova?

Numărul copiilor instituționalizați este mult prea mare. Instituția rezidențială trebuie să fie un serviciu temporar, cu o perioadă de ședere maximă stabilită prin lege. Imediat ce copilul intră în sistem, trebuie elaborat un Plan de Intervenție Individualizată menit să identifice pașii și actorii principali necesari pentru ieșirea lui din sistem. Din păcate, acest Plan de multe ori nu există, sau există doar pe hârtie, iar acea perioadă maximă este interpretată divers, de la caz la caz, invocându-se de fiecare dată *interesul superior al copilului*.

Cum considerați, numărul copiilor adoptați anual în R. Moldova de către rezidenți și de către cetățeni străini este suficient de mare?

Dacă e să comparăm numărul de copii în instituții, pe de o parte, și numărul de potențiali adoptatori, gata să ofere o familie unui copil în dificultate, considerăm că numărul de copii adoptați este foarte mic.

Cât de des sunt refuzați cetățenii străini în a li se satisface cererea de adopție a unui copil

din R. Moldova? Care sunt cel mai des invocate motive?

În practica asociației Amici dei Bambini nu am avut situații în care unui cuplu străin să i se refuze adopția unui copil din Republica Moldova. Situația este un pic diferită, și întrebarea trebuie pusă altfel: Cât timp așteaptă un cuplu din străinătate potrivirea cu un copil adoptabil din Republica Moldova? Și aici răspunsul nostru este: de la câteva luni pentru unele agenții și până la 3 ani în cazul altor agenții. Cererea de adopție, în sine, este acceptată pentru toate cuplurile dar, din diferite motive subiective, potrivirea cu un copil adoptabil este făcută selectiv, pentru unele agenții mai mult, pentru altele mai puțin.

Sunt stereotipurile o piedică pentru adopția copiilor în R. Moldova?

Din păcate încă da.

Ce alte piedici ar fi pentru care unii dintre cetățeni nu se decid să adopte un copil?

Potențialii adoptatori nu sunt gata să adopte copii de vârstă mai mare, cupluri de frați/surori, copii rom etc. Este nevoie de o pregătire foarte profundă către adopție.

Tamara Plămădeală, avocat parlamentar pentru protecția drepturilor copilului

Referitor la respectarea drepturilor copiilor adoptați pot spune că situația este bună. Nu că ar fi într-adevăr bună, dar din simplu motiv că nu avem cazuri de sesizări care ar prezenta cazuri de încălcare a drepturilor acestor copii. Elementar – situația nu este monitorizată. La nivel de autoritate locală aceste cazuri trebuie monitorizate, trebuie să se țină cont de faptul că acești copii sunt luați în adopție și au caractere diferite. Potrivit procedurii, familiei și copilului adoptat li se acordă un termen de încercare pentru a vedea dacă sunt compatibili, dar oricum pe parcurs, situația trebuie monitorizată mai frecvent, pentru a se vedea dacă de facto drepturile acestor copii sunt respectate și dacă aceștia au condiții normale de trai.

Autoritatea locală este și autoritatea tutelară. Este normal ca aceasta să aibă un plan de acțiuni, un plan de monitorizare și, când este cazul, să intervină. Trebuie să aibă în vizor aceste familii, fiindcă nu sunt foarte multe. În practica mea, nu am întâlnit ca reprezentanții APL-ului să aibă vre-un plan de monitorizare a familiilor care au în adopție un copil. Din câte cunosc casele de copii de tip familial sunt vizitate o dată în lună de asistentul social care monitorizează situația.

Sunt foarte multe cazuri când primăria refuză să achite alocația lunară de 500 lei pentru întreținerea copiilor luați în adopție invocând

că nu au bani, nu au un buget planificat etc. Pe această cauză sunt multe litigii în instanțele de judecată. În loc să motiveze măcar puțin din punct de vedere financiar aceste persoane și să încurajeze și altele să ia în adopție copii, prin asemenea exemple se creează precedente negative.

Comunitatea nu este informată pentru a interveni în situații de încălcare a drepturilor copiilor. Dacă ar fi oamenii informați și pregătiți ca în cazul în care cunosc că într-o anumită familie cu copii adoptați acestora li se încalcă drepturile cred că numărul apelurilor ar fi mai mare. Însă, oamenii nici nu știu cui să se adreseze chiar dacă cunosc cazuri de abuzuri față de copii. Astfel, chiar dacă avem încălcări ale drepturilor copiilor, dar ele cu siguranță sunt, nu sunt raportate, cu părere de rău.

Procedura de înfiere a unui copil este prea birocratică. Am avut cazuri când s-a început procedura de compatibilitate, ca mai apoi să i se spună familiei respective că copilul deja este dat în adopție altei familii. Aceasta este o încălcare foarte gravă, atât a drepturilor copilului care urmează a fi adoptat, cât și a familiei ce ia în adopție. Din păcate, legislația este foarte lejeră la acest capitol. Nu sunt prevederi prin care am putea să sancționăm pentru că a fost încălcată legislația cu privire la adopție. Toate acestea, în condițiile în care

mai sunt și oameni corupți care fac uz de relații de rudenie, cumătrism.

Conform legislației, potențialului adoptator trebuie să-i fie prezentată informația despre toți copiii, ca familia să poată selecta. Familia decide dacă dorește să înfieze un copil cu anumite probleme de sănătate sau unul sănătos. Nicidecum nu trebuie arătate doar cazurile copiilor cu anumite deficiențe. Dacă familia își dorește un copil sănătos, dar îi sunt prezentate doar cazuri de copii cu probleme de sănătate, în pofida faptului că în instituție sunt și copii sănătoși, este încălcată legislația. Ar trebui ca procesul să fie mai transparent pentru ca familiile pornite să înfieze un copil să nu fie descurajate și să renunțe la această idee. Pentru aceasta trebuie de lucrat mai mult cu autoritățile deoarece se simte o lipsă de pregătire și profesionalism care generează situații nefaste.

Dacă la timpul potrivit procedura de adopție ar derula normal, fără încălcări de legislație, în casele de copii nu ar fi atât de mulți copii de 10 - 14 ani.

La capitolul adopție internațională, sunt adresări din partea agențiilor specializate. Se simt anumite relații favorizate pentru unii. Dacă s-ar face o anchetă cred că s-ar depista foarte multe lucruri urâte.

Este o discriminare a copiilor cu statut de orfan prin prevederea legislativă potrivit căreia prioritate la adopțiile internaționale se acordă copiilor cu probleme de sănătate și care necesită anumite intervenții chirurgicale sau de alt gen.

Numărul copiilor înfiați în R. Moldova este mic, doar câte unu – doi pe raion. Recent am solicitat informația despre aceasta. Sunt foarte mulți copii în orfelinate. Procesul de adopție merge foarte greu, de fapt procedura de adopție nu ar trebui să dureze atât de mult. Aceasta nu este îngreuiată atât de legislația complicată, cât de factorul uman, adică de birocrație, termene mari de eliberare a anumitor acte etc. Dacă nu s-ar tergiversa eliberarea acestor acte cred că ar fi o procedură foarte rapidă și simplă.

Eu aș recomanda să fie inițiată o procedură de monitorizare și evaluare a activității funcționarilor care sunt responsabili de procesul de adopție. Toate acestea pentru a putea identifica problemele în activitatea acestora, pentru a putea afla impedimentele, obstacolele puse în fața familiilor doritoare de a adopta un copil. Pentru a vedea care este cauza numărului mare de copii în orfelinate și, totodată, a listelor de așteptare lungi pentru doritorii de a adopta copii.

Totodată, ași recomanda ca persoanele implicate în procesul de adopție și cel de monitorizare a cazurilor de adopție să fie instruite.

Aș recomanda mărirea alocației lunare pentru creșterea unui copil luat în adopție. Suma de 500 lei este foarte mică. Ar trebui să fie cel puțin 1000-1500 lei. Am fost în case de tip familial dar și în familii cu un singur copil luat în adopție și, de cele mai multe ori, s-au plâns că suma este mică. Unicul lucru care salvează situația sunt pământurile lucrate, animalele din gospodărie.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Soluționarea problemelor grave, cu care se confruntă actualmente familia și copilul, probleme condiționate de fenomene negative de ordin social-economic, migrație, sărăcie, excluziune socială, îmbătrânirea populației, șomajul necesită o revizuire a sistemului național de protecție socială, pornind de la determinarea politicilor de alocare a fondurilor necesare dezvoltării și menținerii familiilor tinere și monoparentale și continuând cu educația pentru viața de familie în rândurile tinerilor și politici de consiliere în probleme cu care familiile se confruntă în societate.

Inițiative politice de consiliere privind educația copiilor și educația parentală, sunt necesare pentru suportul familiilor monoparentale, atunci când bugetul acestor familii este asigurat doar de un părinte și copilului îi poate fi limitat accesul la unele servicii și bunuri indispensabile dezvoltării lui. Deoarece mai multe familii monoparentale apar drept consecință a fluxurilor ascendente de migrație, când copilul rămâne sub protecția unuia dintre părinți, acesta fiind asigurat cu cele necesare doar din remitențe, este necesară dezvoltarea și extinderea serviciilor de consiliere cu privire la menținerea și întărirea unității și coeziunii familiale în situație de migrație. În această direcție sunt binevenite serviciile de educație comunitară a membrilor familiei, ce urmăresc să îmbunătățească calitatea vieții prin oferirea de oportunități de învățare continuă pentru toți membrii comunității, urmărind oportunități educaționale care sunt semnificative pentru ei.

Într-o altă ordine de idei, societatea are nevoie de servicii de prevenire a abandonului copiilor. În acest sens, o sensibilizare a opiniei publice vizavi de fenomenul abandonului copilului la naștere ar avea un impact real asupra tinerilor din Republica Moldova. Aceasta ar include intervenții de educație sexuală și contracepție în instituțiile preuniversitare; campanii de informare în instituții universitare cu privire la copii abandonați de părinți în orfelinate; antrenarea tinerilor voluntari și vulnerabili în programe de sprijin și integrare comunitară a copiilor defavorizați și lipsiți de îngrijirea părintească; dezvoltare de programe ce urmăresc acordarea de suport direct copiilor și familiilor vulnerabile ca servicii de informare, servicii sociale, de consiliere, educaționale, psihologice și facilitare accesului la servicii medicale.

În vederea adopțiilor internaționale, ținând cont de creșterea solicitărilor de adopție din partea cuplurilor mixte (cetățeni R. Moldova + cetățeni străini), recomandăm să fie semnată și ratificată de către Republica Moldova Convenția Europeană de la Strasbourg din 24 Aprilie 1967, în materia adopției de copii. Odată cu ratificarea acestei convenții, procedura de adopție internațională în Moldova va suporta unele modificări esențiale. De exemplu, art. 9 al acestei convenții va asigura ca autoritățile competente nu vor avea dreptul să pronunțe o adopție decât după o anchetă corespunzătoare privind adoptatorul, copilul și familia sa. De asemenea, printre un șir de cerințe stipulate prin acest articol, un moment esențial este cel

referitor la sentimentul copilului cu privire la adopția propusă. De asemenea, prin articolul 18 se stabilește responsabilitatea obligatorie a autorităților publice de a supraveghea promovarea și buna funcționare a instituțiilor publice și private cărora pot să se adreseze cei care doresc să adopte un copil.

În aceeași ordine de idei, pentru a putea identifica problemele esențiale în activitatea funcționarilor care sunt responsabili de procesul de adopție și a asigura transparența și evaluarea evoluției copiilor abandonați și a celor adoptați, propunem să fie efectuată anual o procedură de monitorizare și evaluare a activității acestora de către autoritatea centrală, adică Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familie în cooperare cu societatea civilă.

Noua lege privind statutul adopției în Republica Moldova, prevede că în adopție internațională vor merge copiii care sunt luați la evidență ca și copii cu statut de adoptabilitate și care, timp de 2 ani nu au putut fi integrați în familie sau adoptați la nivel național. În acest context, propunem diminuarea pragului de 2 ani pentru a nu avea situații când copilul a fost luat la evidență la 10 ani (vârstă la care deja este greu să fie acceptat la AN), se mai așteaptă încă 2 ani și se ajunge la o vârstă când și adoptatorul internațional îl acceptă cu greu. Astfel riscăm să mărim numărul copiilor orfani care părăsesc structurile rezidențiale la absolvirea clasei a-IX-a.

În materie de adopție națională, propunem crearea unor echipe specializate (formate din asistent social, psiholog, un cuplu adoptiv

cu experiență) care ar oferi servicii specializate de pregătire pre-adoptivă, pregătirea copilului către adopție, potrivire, susținerea în procedura adoptivă în sine, susținerea psihologică și monitorizare și evaluare post-adoptivă.

Pentru Adopțiile Internaționale propunem selectarea mai minuțioasă a Agențiilor care vor fi acreditate pentru Adopții Internaționale în Republica Moldova. A se ține cont de activitățile de cooperare (proiecte adresate domeniului protecției copilului) pe care le desfășoară în Republica Moldova. Credem că o Agenție Acreditată pentru Adopții Internaționale trebuie să se implice în procesul de garantare a dreptului său la o familie în țara sa de origine, dezvoltând diferite proiecte în acest sens, iar Adopția Internațională să vină, într-adevăr, ca o ultimă șansă pentru acei copii care nu au putut fi integrați familial în Republica Moldova.

Un moment foarte important este asigurarea transparenței și evaluarea evoluției copiilor care au făcut obiectul unei adopții internaționale în vederea eforturilor de prevenire a adopției în scopul traficului de copii, stipulate, de exemplu, în punctul 5 al rezoluției Parlamentului European din 19 ianuarie 2011 și care nu se evidențiază în prezenta lege aprobată de Parlamentul Republicii Moldova. În acest sens, recunoașterea adopției copiilor cetățeni ai Republicii Moldova cu domiciliul în afara țării, deschide porțile pentru crearea unor rețele de adopție în scopul traficului de copii, cât și traficului de copii în scopul adopției în condițiile unor fluxuri sporadice de migrație și trafic de ființe umane.

REFERINȚE

1. Byron, K., (2005). *A meta-analytic review of work-family conflict and its antecedents*. Journal of Vocational Behavior 67, 169–198
2. Children in Alternative Care, National Surveys, January 2010 – 2nd edition, Eurochild 2010
3. CODUL FAMILIEI Nr.1316-XIV din 26.10.2000
4. Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989.
5. Domnica Petrovai, *Eficiență în viața profesională și în cea personală*, Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE), 2006
6. EUROCHILD, *Children in alternative care - National Surveys*-2nd Edition, January 2010
7. Hotărârea Nr.1182 din 20.10.2008 cu privire la aprobarea modificărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului
8. LEGE Nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției. Data intrării în vigoare : 30.01.2011
9. Legea privind drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.94, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.13/127 din 02.03.1995
10. Mihaela Robila, *Politica Familială pentru Republica Moldova*, Noiembrie 2010,
11. Olga Gagauz „*Natalitatea extraconjugală în contextul tendințelor demografice europene*”, Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2010, nr.2. p.87-97.
12. Raport Național privind implementarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, Chișinău, August 2007
13. Raport UNICEF, *Creștem mari în Republica Moldova*, Chișinău, 2008, http://www.unicef.org/moldova/GrowingUp_UNICEF_rom.pdf
14. Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă, Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 581 din 25 mai 2006
15. Rezoluția privind adopțiile internaționale pe teritoriul Uniunii Europene, Parlamentul European, 19 Ianuarie 2011
16. UNICEF, UE, Ministerul Educației și Tineretului, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, *Evaluare rapidă a sistemului de îngrijire rezidențială pentru protecția copiilor în dificultate din Republica Moldova*, Chișinău, 2007
17. UNICEF-PNUD, *Impactul migrației asupra comunității, familiilor și copiilor*, 2008

NOTE:

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

